

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PRÁVNÍ ASPEKTY POBYTU CIZINCŮ V ČESKÉ
REPUBLICCE SE ZAMĚŘENÍM NA PŘÍBRAMSKÝ
REGION**

Autor práce: Šárka Malchárková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Havelková, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Lence Havelkové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Zároveň děkuji vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností pí Heleně Ziopulosové a vedoucímu Obecního živnostenského úřadu Ing. Otu Hauptmannovi, kteří mi poskytli podrobné informace týkající se povinností cizinců v případě jejich úkonů na správních úřadech a komunikace s nimi.

ABSTRAKT

MALCHÁRKOVÁ, Š. *Právní aspekty pobytu cizinců v České republice se zaměřením na příbramský region : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. 69 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Lenka Havelková, Ph.D.

Klíčová slova: cizinec, integrace, minorita, multikulturalita, právo

Práce se zabývá postavením cizinců jako žadatelů na úřadech státní správy a samosprávy, definuje z tohoto pohledu práva a povinnosti cizinců v České republice. V úvodu práce jsou vysvětleny základní pojmy a objasněna problematika související s pobytem těchto osob na území ČR. V práci je popsán systém pomoci cizincům, včetně jejich integrace a zapojení se do běžného života v České republice. V práci jsou porovnávány údaje týkající se počtu cizinců žijících na našem území v posledních dvaceti letech. Dále jsou v práci objasněny změny, které s sebou přinesla novela zákona o pobytu cizinců na území České republiky s účinností od května 2011. Práce hodnotí možné komunikační problémy s těmito osobami na správních úřadech a navrhuje jejich řešení.

ABSTRACT

MALCHÁRKOVÁ, Š. *Legal Aspects of the Stay of Foreigners in the Czech Republic with the Concentration on the Příbram Region : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2013. 69 p. Supervisor : PhDr. Lenka Havelková, Ph.D.

Key words: foreigner, integration, minority, multiculturalism, law

The thesis deals with a situation of the foreigners as applicants at job centre of the public administration, specifies from that view rights and duty for the foreigners in the Czech Republic. There are explained the basic ideas and clarified the problems which are connected with the residency of these people in the Czech Republic in the introduction of the thesis. There is described the system of support for the foreigners including their integration and connection in common life in the Czech Republic. There are compared the data related to the number of the foreigners living in our country in the last twenty years. There are also clarified changes brought by the new law about the residency of the foreigners in the Czech Republic with effect since May 2011. The thesis evaluates possible communication problems with these people at civil services and proposes how to solve them.

OBSAH

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Multikulturní společnost a její rizika	10
2.1 Vysvětlení základních pojmů.....	13
2.2 Multikulturní společnost	18
2.2.1 Interkulturní přístup České republiky	20
2.2.2 Stereotypy a předsudky	21
2.2.3 Interkulturní komunikace	23
3 Cizinci v České republice.....	25
3.1 Vývoj migrační politiky v ČR.....	28
3.2 Odpovědnost za migrační politiku	29
3.3 Nabývání státního občanství ČR.....	31
3.4 Záměstnávání cizinců.....	35
4 Právní postavení cizinců	39
4.1 Povinnosti cizinců po příjezdu do České republiky.....	39
4.2 Povinnosti cizinců při uzavírání manželství a narození dítěte na území České republiky	41
4.3 Podmínky živnostenského podnikání na území ČR.....	46
4.4 Komunikace s cizinci na matričním a živnostenském úřadě v Příbrami	54
4.4.1 Návrhy zlepšení komunikace s cizinci.....	58
Závěr	61
Seznam tabulek	68
Seznam grafů.....	68
Seznam příloh.....	69

ÚVOD

Dnes téměř neexistuje země či stát, v kterém by žili příslušníci pouze jednoho etnika. Naopak, ve většině zemí Evropy i jiných kontinentů žijí multietnické společnosti, které jsou tvořeny příslušníky dvou nebo více etnik, rasových, náboženských či jazykových skupin s více či méně odlišnou kulturou. Migrace nabývá v současném světě globálních měřítek. Do jednotlivých zemí přicházejí kulturně odlišní imigranti či uprchlíci a při jejich začleňování do populace hostitelských zemí se vyskytují různé problémy psychologické povahy na obou stranách – jak u imigrantů, tak i u domácích obyvatel. Jedním ze závažných problémů je integrace těchto osob mezi „domácí“ občany, kde kulturní bariéry mohou vést k potížím v pracovním i občanském styku lidí.

Počet cizinců žijících na území České republiky legálně či nelegálně se podle oficiálních statistik stále zvyšuje. Zároveň tím vzrůstá agenda komunikace a zacházení s cizinci na úřadech a soudech různých úrovní, v útvarech sociálního zabezpečení a také na policii a v jiných orgánech veřejného pořádku. Orgány státní správy a samosprávy dnes stále častěji musí do své činnosti zahrnovat komunikaci s legálně pobývajícími cizinci, žadateli o azyl nebo s nelegálními imigranty. Vystávají zde přitom problémy zejména v jednání s příslušníky neevropských etnik, kde působí nejen jazykové překážky, ale také kulturní bariéry.

Bakalářská práce se zabývá postavením cizinců jako žadatelů na úřadech státní správy a samosprávy, zejména chce ukázat, jaká mají v této situaci tito občané práva a povinnosti v případě jejich žádostí na příslušných úřadech. Je potřeba zdůraznit, že se nejedná o výjimky, cizinci nacházející se na našem území již tvoří nezanedbatelnou část občanů. Práce představí obecný rámec interakce cizinců a úřadů státní správy a samosprávy, avšak vzhledem k obsáhlosti dané problematiky bude práce v praktické rovině zaměřena pouze na dva vybrané úřady, a sice především na matriční a živnostenské úřady v Příbrami.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit postavení cizinců v porovnání s občany České republiky při vyřizování běžné agendy na správních úřadech, jakož i definovat jejich práva a povinnosti při styku s úřady. Dílčím cílem práce je zhodnotit komunikační problémy s těmito osobami týkající se nejen jazykové bariéry, ale i rozdílnosti kultur jednotlivých národů a národností, se kterými se úředníci setkávají, a navrhnout opatření, která by vedla ke zlepšení stávajícího stavu.

S uvolněním státních hranic po roce 1989 došlo k velkému přílivu cizinců i na území České republiky a jejich počet stále stoupá. Dochází k prolínání různých kultur a naše společnost získává multikulturní ráz. Práce v první řadě hodnotí možnosti pomoci osobám, které na území České republiky přišly dobrovolně či nedobrovolně a byly nuceny naučit se zde žít.

V úvodní části práce jsou pro lepší pochopení problematiky cizinců nejen definovány pojmy úzce související s touto problematikou. V práci je stručně popsán systém pomoci těmto osobám, včetně jejich integrace a zapojení se do běžného života od jejich příchodu do České republiky.

V práci jsou dále definovány změny, které sebou přinesla novela zákona č. 427/2010 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se především o přesun značné části rozhodovacích pravomocí Policie České republiky na Ministerstvo vnitra. Změny se týkají oblasti krátkodobých i dlouhodobých víz, zavedení tzv. modrých karet, oblasti správního vyhoštění a zajištění, s účinností od května 2011 zavedení průkazů o povolení k pobytu s biometrickými údaji aj.

Práce vychází z nejrůznějších literárních a elektronických zdrojů, které se danou problematikou zabývají. V práci je dále použita metoda sběru dat a jejich analýzy, na základě Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu a Zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky je objasněna právní úprava pobytu cizinců na území České republiky, dále jsou využity statistiky týkající se počtu těchto osob žijících na území České republiky za posledních 20 let.

Práce je doplněna informacemi získanými z položených rozhovorů se zástupci úřadů veřejné správy, které objasňují problémy, se kterými se při vyřizování běžné agendy na úřadech úředníci s cizinci setkávají v každodenním kontaktu, jakož i způsoby jejich řešení.

Na základě získaných dat jsou vytvořeny návrhy a doporučení pro zvýšení efektivity a zjednodušení jednání cizinců s českými úřady.

2 Multikulturní společnost a její rizika

Člověk, který se nachází v neznámém kulturním prostředí, se ocitá jakoby na rozhraní dvou světů, přičemž žádnému nepatří zcela. Jeho starý domov již neexistuje (pouze v jeho vzpomínkách), jeho nový domov ještě neexistuje. Situace cizinců je ovlivněna specifickými ekonomickými, sociálními, politickými a kulturními podmínkami v každé konkrétní cílové zemi.

Vzájemné soužití s sebou však přináší i určité problémy. Místní obyvatelé často na cizince nahlíží jako na „soupeře na trhu práce“. Podle názoru některých skupin původního obyvatelstva sociální programy, které jsou určeny k integraci sociálně slabých skupin (včetně imigrantů a uprchlíků), na zvyšování jejich kvalifikační úrovně, na rozšíření jejich možností sociálního vzestupu, mohou být považovány za výraz tzv. pozitivní diskriminace, za porušení demokratického principu sociální rovnosti, kdy jedna sociální skupina může existovat jen díky úsilí a ziskům jiné skupiny. Tyto prostředky jsou však jedinou možností k překonání nerovnosti a poskytnutí šance pro tyto osoby, pro jejich důstojný život v cizí zemi.

Politiku, která etnické a kulturní odlišnosti podporuje, označujeme pojmem multikulturalismus. Výrazné přesídlování obyvatel je výsledkem rozvoje kapitalismu a průmyslu. Tento rozvoj vede ke značnému prohloubení dělby práce a ekonomickému spojování větších oblastí, lidé opouštějí své rodné vesnice, hledají práci v průmyslových oblastech a jsou vtahováni do rozrůstajících se trhů. Zeslabují se nejen rodinné vazby, ale i kořeny místních společenství, místní nářečí spolu s lokální kulturou a obyčejí ustupují dominantnímu jazyku. S rozvojem dopravy a sdělovacích prostředků dochází ke zrychlování vývoje ve společnosti.¹

Problematikou národnostních (etnických) menšin v Evropě se zabývá profesor etnologie Leoš Šatava², který ve své publikaci uvádí, že „akcent je kladen především na (multi)kulturní a jazykové aspekty – vazba na etnickou identitu je méně výrazná. V ideální formě by měl být multikulturalismus domýšlením ideálu občanské rovnosti, který však zároveň vede k požadavku ohledu na různé skupiny. Cílem multikulturalismu není separace, nýbrž integrace do společenství rovnosti, svobody a solidarity.“

¹ PÁNA, L. *Vztah české majority a národnostních menšin v Jihočeském kraji*. České Budějovice, 2007, s. 21-22.

² ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009, s. 19.

Počty původních etnických populací Evropy, které se zde usadily od počátku 20. století, se z různých pramenů značně liší. Je to zejména v souvislosti s tím, zda k vymezení kategorie etnika došlo na základě jazyka, nebo za pomoci jiných kritérií. Podle obvyklých jazykových členění je možno nalézt na území Evropy okolo 70-80 osobitých populací. Zhruba 25 z nich se vyskytuje na území bývalého SSSR, některá etnika však přesahují i státní hranice. Na takto vymezeném teritoriu však vedle toho žije i několik desítek dalších etnik. Jedná se o přistěhovalce z jiných kontinentů, tzv. zahraniční pracovníky – gastarbeitry, dále obyvatele zámořských území některých evropských států či přistěhovalce z bývalých kolonií.³

V době, kdy pokračuje světová globalizace, se na etnicitu často nahlíží jako na něco nepraktického, co nerespektuje souvislosti v daném čase, odporuje dané době, ale i jako na možný zdroj xenofobie a konfliktu. Toto značně kritické hodnocení je potřeba zcela odmítnout. Mluvíme o anti-etnických tendencích, se kterými se můžeme setkat například v médiích. Upřímné snahy jednotlivců či institucí mohou být prostřednictvím médií snadno politicky zneužitelné. S tímto jevem se setkáváme nejen v minulosti, ale i v současnosti a tyto snahy také mohou vést až k vymizení některých jazyků.⁴

Etnické a jazykové menšiny jsou dnes stále výrazněji chápány jako kulturní dědictví lidstva. Úsilí o jejich zachování je často srovnáváno s ekologickými snahami o ochranu a záchranu co největšího počtu živočišných a rostlinných druhů planety Země. Bohatství světa však nespočívá ve snaze k jednotnosti, ale v úctě k respektování různých odlišností, kdy vedle sebe mohou existovat různé formy lidské kultury. Postavení malých etnik a etnických menšin se vyznačuje mnoha specifiky. Touto skutečností je ovlivněn a do značné míry i znevýhodněn každý etnický uvědomělý člen některé menšinové populace. A to i v poměrně řídké se vyskytujících případech, kdy je zaručena rovnoprávnost menšiny, která má rozvinuté sebevědomí a kdy neexistují předsudky většinové populace.⁵

S potřebou (sebe)identifikačních znaků, symbolů nebo neodlučitelných vlastností se setkáváme ve větším rozsahu u menšinových etnických populací, než u velkých (státních) národů. I v případě nepřítomnosti mezietnických konfliktů sebou život po boku většinového etnika ve společném státním útvaru často přináší řadu obtíží. V běžném životě je to zejména nedostatečná znalost státního jazyka, anebo specifická forma analfabetismu, tj. neschopnost číst a psát v rodné řeči. Členové minoritních etnik

³ ŠATAVA, L. *Národnostní menšiny v Evropě*. Praha, 1994, s. 12.

⁴ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009, s. 20.

⁵ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009. s. 46.

tak mnohdy musejí řešit problémy, které jsou v životě členů „velkých“ národů neznámé. Často se jedná o zásadní věci v životě minorit, které je zraňují a traumatizují. Zvažují nejen otázky osobní identity, roli národnosti při volbě životního partnera, otázku výchovy svých dětí, ale i jejich docházky do (menšinových) škol. Nežřídkou přitom vyvstává i otázka spojená s budoucností samotného přetrvání dané populace. Jedná se o dost závažné skutečnosti, které jsou buď členům většiny nedostatečně známy anebo jsou přehlíženy a podceňovány. Příkladem může být i skutečnost, že těmto problémům je v centrálních sdělovacích prostředcích věnována jen minimální pozornost. Chybou je také nedostatečná informovanost minoritních etnik o osobě samých.⁶

Těmto specifickým problémům (samozřejmě nejenom etnickým) minorit začala být v demokratických státech věnována zvýšená pozornost. Ochrana práv příslušníků národnostních menšin je zaručena *Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin*⁷, která byla přijata 1. února 1995 ve Štrasburku. Ratifikační listina úmluvy je pro Českou republiku závazná od 1. dubna 1998. Členské státy Rady Evropy a další státy, které tuto úmluvu podepsaly, měly na mysli především to, že pokud chtějí vytvořit tolerantní a prosperující Evropu, je potřeba chránit existenci národnostních menšin na svých územích, protože historické události Evropy již několikrát ukázaly, že je to důležité pro stabilitu, demokratickou bezpečnost a mír na celém světě.

Nově se také začíná nahlížet na menšinové jazyky a kultury. Dříve na ně bylo pohlíženo jako na rušivý prvek, dnes je však řadíme ke kulturnímu bohatství lidstva. To dokládá i existence *Evropské charty menšinových či regionálních jazyků*⁸. Českou republikou byla podepsána v roce 2000, v platnost vstoupila 1. března 2007. Jako kladnou stránku můžeme hodnotit snahy všech, kteří usilují o znovuoživení jazyků. Práva etnicko-jazykových minorit jsou garantována paragrafy, které jsou součástí ústav a jiných zákonodárných textů. Vznikla také řada nadstátních institucí a organizací, které sdružují etnické menšiny do určitého celku anebo podporují jejich kulturní aktivity.⁹

Pro řešení našeho problému je tedy důležité, že existují možnosti a vyhlášky dané zákonem, upravující styk s příslušníky jiných národností, které je třeba

⁶ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009, s. 47.

⁷ VLÁDA *.Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin* [online]. 2005 [cit. 2012-10-08]. Dostupný z WWW:<<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcova-umluva-o-ochrane-narodnostnich-mensin-6912>>.

⁸ VLÁDA *Evropská charta regionálních či menšinových jazyků* [online]. 2006 [cit. 2012-10-08].

Dostupný z WWW:<<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/evropska-charta-regionalnich-ci-mensinovyh-jazyku-17547/>>.

⁹ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009, s. 46-49.

v maximální možné míře opravdu využívat. Jde například o možnost korespondence s úřady v minoritním jazyce, existenci a používání dvojjazyčných úředních formulářů, oficiální (menšinovým obyvatelstvem samotným vyžadovaná) možnost používání forem jmen a příjmení na bázi mateřského jazyka, bezchybné dvojjazyčné nápisy a tabulky. Od úřadů a jejich zaměstnanců by se tedy mělo požadovat, aby sami poskytovali jazykové služby v menšinové řeči a nečekali až na individuální iniciativu občanů. V této souvislosti je mimořádně významné také využití zákonných ustanovení, pokud jde o přednostní zaměstnávání dvojjazyčných osob, jde o výhodu na trhu práce, zejména v regionech s vyšší nezaměstnaností. Pokud se však tato ustanovení praktikují pouze formálně nebo jen symbolicky, dochází ke snižování ceny menšinového jazyka a jeho významu.¹⁰

2.1 Vysvětlení základních pojmů

- **Multikulturní společnost**

„Multikulturní společnost je společnost, v níž žijí příslušníci různých kultur a zachovávají si svou sociální i kulturní identitu, multikulturní společnost je projevem pluralitní společnosti. Jako politický a sociální proces je multikulturní společnost protikladem procesu asimilace, jak k ní docházelo např. v Německu v 19. století u přistěhovalců z Polska, i asimilačního procesu, z něhož vzešlo bílé obyvatelstvo USA.“ Přesné vymezení znaků multikulturní společnosti není možné. Bezpochyby mezi ně patří náboženská svoboda, zachování si vlastního jazyka a žebříčku hodnot, pokud nejsou překážkou v pokojném soužití v multikulturní společnosti. Multikulturní společnosti můžeme chápat jako výzvu ke snášenlivosti proti všemu cizímu s cílem zabránit a odstranit násilí vůči menšinám.¹¹

Leoš Šatava¹² ve své publikaci vysvětluje, že ke vzniku multikulturní společnosti je potřeba vzájemně propojit majoritní a minoritní složky společnosti, kdy všechny kultury v jedné společnosti budou součástí společného bohatství.

Z uvedených charakteristik vyplývá, že vytvoření multikulturní společnosti je dlouhodobým procesem, který vyžaduje obrovskou míru tolerance a pochopení jak ze strany většinové populace, tak ze strany menšiny, která na území určitého státu žije. Z tohoto důvodu jsou již žáci na základních školách seznamováni s odlišnostmi jiných

¹⁰ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009, s. 92.

¹¹ *UNIVERSUM : Všeobecná encyklopedie 6. díl*. Praha, 2001, s. 256.

¹² ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha, 2009, s. 18.

kultur, jejich zvyky, hodnotami a postoji, a to prostřednictvím předmětu multikulturní výchova.

- **Multikulturní výchova**

„Multikulturní výchova je výchova k chápání a respektování i jiné kultury, než je kultura vlastní.“¹³

Jan Průcha¹⁴ ve své publikaci definuje, že „multikulturní výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat.“

Z uvedeného vyplývá, že multikulturní výchovu je potřeba chápat rovněž jako dlouhodobý proces. Proces založený především na znalostech, který může být realizovatelný pouze tehdy, pokud jednotlivci z řad učitelů, žáků, studentů, jiných vzdělavatelů a širší veřejnosti budou mít dostatečné znalosti o etnickém, kulturním a rasovém soužití. Minoritu je potřeba především poznávat, rozumět jí a respektovat ji.¹⁵

- **Minorita**

„Minorita je méně početná skupina osob v nějakém společenství, definovaná nějakým specifickým znakem, který ji výrazně odlišuje od většiny dané společnosti.“ Specifickým znakem minority může být odlišná národnost (menšina národnostní), příslušnost k jiné rase (menšina etnická), rozdílné náboženství, příp. další znaky (sexuální odlišnosti, stabilně privilegované postavení, specifické profese aj.). Potíže menšin spočívají většinou v sociální diskriminaci, v upírání určitých práv, která má většina, v jejich vytlačování z určitých sociálních struktur, případně i v ohrožování existence, životů jejich členů. Idea tolerance a ochrany menšin se začala prosazovat teprve v osvětě, dodnes ale není zcela uznána. Znakem novodobých totalitních režimů je veřejné pronásledování určitých menšin – rasových, politických, náboženských, etnických. Skrytou diskriminaci najdeme i v demokratických režimech, její původ je v předsudcích, přestože hlavním politickým znakem těchto režimů je respektování práv menšin.¹⁶

Leoš Šatava¹⁷ ve své knize uvádí definici Francesca Capotortiho, zvláštního spolupracovníka Subkomise pro prevenci diskriminace a ochranu menšin při komisi za

¹³ *UNIVERSUM : Všeobecná encyklopedie 6. díl.* Praha, 2001, s. 256.

¹⁴ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova.* Praha, 2006, s. 15.

¹⁵ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova.* Praha, 2006, s. 16-17.

¹⁶ *UNIVERSUM : Všeobecná encyklopedie 6. díl.* Praha, 2001, s. 52.

¹⁷ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin.* Praha, 2009, s. 32.

lidská práva OSN z roku 1977. Podle ní je menšina: „Skupina početně slabší než zbytek obyvatelstva státu, nacházející se v nedominantním postavení, její příslušníci – coby občané daného státního útvaru – mají etnické, náboženské nebo jazykové rysy, kterými se odlišují od zbytku obyvatelstva, a vykazují, byť pouze implicitně, smysl pro sounáležitost zaměřený na uchování své kultury, tradic, náboženství nebo jazyka.“

Právní řád České republiky termín „národnostní menšina“ definuje v Zákoně o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Podle tohoto zákona je „národnostní menšina společenstvím občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“¹⁸

Jan Průcha¹⁹ konstatuje, že vymezení pojmu „národnostní menšina“ je velice komplikované. V evropských zemích se tento pojem chápe ve smyslu tzv. autochtonní (domácí, původní) národnosti a nezahrnuje skupiny nových imigrantů.

Z uvedených definic vyplývá téměř shodně definovaná menšina jako skupina menšího počtu obyvatel, která stále respektuje své kulturní tradice, kulturu a zejména jazyk, který ji odlišuje od obyvatel, na jejichž území žije.

• Migrace

„Migrace [z lat. *migratio* – stěhování], stěhování obyvatelstva, prostorové přemísťování obyvatelstva, obvykle souvisí se změnou trvalého bydliště. Migrace vnitrostátní probíhá mezi územními jednotkami státu (migrace za prací, do málo osídlených krajin, z vesnice do města), migrace mezistátní přes hranice státu, což se projevuje přírůstky a úbytky obyvatel i přenášením kulturních zvyklostí (akulturace).“²⁰

Migraci můžeme rozdělit na imigraci (přistěhovalectví) a emigraci (vystěhovalectví). Změna prostředí, zejména pokud se jedná o změnu zásadnějšího rázu, je pro migrující spojená se značnými nároky na znovu zapojení jedince do společnosti.²¹

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 2. srpna 2001. změna zákona č. 320 /2002 Sb. , o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů [online]. 2003 [cit. 2012-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.mkc.cz/img/otevrena_skola/ke_stazeni/novela_zakona_o_narodnostnich_mensinach.pdf>.

¹⁹ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha, 2006, s. 39.

²⁰ UNIVERSUM: *Všeobecná encyklopedie 6. díl*. Praha, 2001, s. 103.

²¹ UNIVERSUM: *Všeobecná encyklopedie 6. díl*. Praha, 2001, s. 103.

Migrace je nedílnou součástí dějin, ale i dnešní Evropy. Je nemožné nalézt jedinou evropskou zemi, které by se migrace netýkala. Občané Evropy vždy migrovali a to nejen mimo Evropu, ale i uvnitř světadílu. Přicházejí stále noví a noví migranti a cizinci z ostatních částí světa, jejichž cílem je zde začít nový a lepší život.²²

Shodně definuje pojem migrace také Jan Jandourek²³ jako „pohyb osob, skupin nebo větších celků obyvatel v geografickém a sociálním prostoru, spojený s přechodnou nebo trvalou změnou místa pobytu, přičemž je možné myslet i změnu místa v rámci jednoho domu“.

- **Integrace**

„Integrace je sjednocení, spojení ve vyšší celek, zapojení.“²⁴

„Integrace [z lat. *integratio* - obnovení], sociální integrace – proces slučování, splývání menších sociálních jednotek (skupin, institucí, organizací) v jeden větší funkční celek, nebo slučování zájmů, cílů, programů jednání při zachování oddělené existence jejich nositelů.“ V případě, že subjekty, které usilují o spojení jsou schopny mezi sebou komunikovat a je možné zde dosáhnout dohody, hovoříme o sociální integraci. Pokud dojde k prolínání celých kultur, kdy do pozadí ustoupí jejich specifika ve prospěch společných rysů a vzájemně přejímají kulturní prvky a vzory, mluvíme o kulturní integraci. Dalším příkladem integrace, je integrace nedobrovolná, z pozice moci, třeba i za použití násilí. Protikladem integrace je dezintegrace, kdy mluvíme o rozpadu, rozkladu a ztrátě systematičnosti.²⁵

V užším kontextu lze pojem integrovaná společnost podle Jana Jandourka²⁶ definovat také jako „společnost, ve které panuje shoda o vztazích mezi penězi, mocí, prestiží a schopnostech na jedné straně a jejich propojení se systémem sociální dělby práce na straně druhé“.

²² NIESSEN, J. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha, 2000, s. 22.

²³ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha, 2001, s. 159.

²⁴ LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století*. Český Těšín, 2007, s. 171.

²⁵ *UNIVERSUM : Všeobecná encyklopedie 4. díl*. Praha, 2000, s. 185-186.

²⁶ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha, 2001, s. 109.

- **Cizinec**

„Cizinec je fyzická osoba, která není státním občanem země svého pobytu.“²⁷

Téměř shodným způsobem definuje pojem cizinec i Zákon o pobytu cizinců, který říká, že „cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie“²⁸. Citovaný zákon upravuje právní postavení cizinců, obecné podmínky jejich vstupu, pobytu, ale i vycestování z ČR. Cizinec, který se rozhodne přicestovat a pobývat v ČR, potřebuje povolení k pobytu cizinců, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, již je ČR vázána. Listina základních práv a svobod zaručuje cizincům v ČR práva a svobody vyplývající z této listiny, pokud nejsou přiznána výslovně jen státním občanům ČR. Cizinci na území ČR nepodléhají branné povinnosti, nemají aktivní ani pasivní volební právo a je jim omezena nebo zakázána politická činnost. Stejně jako občané ČR podléhají cizinci daňové povinnosti a soudní moci státu, ve kterém pobývají. V případech, které taxativně vymezuje zákon, může být cizinec z ČR vyhoštěn. Postavení cizinců v daném státě je dáno souborem právních norem, které upravují jejich postavení a vytváří tak cizinecký režim.²⁹

I přesto, že postavení cizinců na území našeho státu jasně definují a upravují tyto právní předpisy, není možné se vyhnout negativním postojům ze strany některých jednotlivců, ale i skupin. Příkladem je diskriminace, se kterou se tito občané setkávají v běžném životě.

- **Diskriminace**

„Diskriminace [z lat. *discriminare* – dělat rozdíl] je mezinárodnímu právu odporující rozdílné zacházení státu s jiným státem nebo jeho příslušníky, které je znevýhodňuje oproti jiným státům nebo jejich příslušníkům, zvláště v zahraničním obchodu a v právním postavení cizinců.“³⁰

V současnosti se spíše setkáváme s pojmem sociální diskriminace. Tento termín můžeme definovat jako omezování a utiskování určitých společenských skupin, ale i jednotlivých členů zejména tím, že jsou jim upírána základní občanská práva. Mají nižší šanci uplatnit se ve společnosti ve sféře zaměstnání, politiky apod., překážkou pro

²⁷ UNIVERSUM : *Všeobecná encyklopedie 2. díl*. Praha, 2000, s. 87.

²⁸ ČESKO. Zákon č. 224 ze dne 27. července 2011. Úplné znění zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 80, s. 2282.

²⁹ UNIVERSUM : *Všeobecná encyklopedie 2. díl*. Praha, 2000, s. 87.

³⁰ UNIVERSUM : *Všeobecná encyklopedie 2. díl*. Praha, 2000, s. 403-404.

ně bývá i možnost získat vzdělání, jsou jim kladeny překážky ve vzestupné sociální mobilitě. Sociální diskriminace zpravidla vychází z předsudků a xenofobie, může být projevem rasismu (specifickou formou diskriminace je diskriminace rasová), v některých případech jsou zde důvody ekonomické a politické (úmyslné znevýhodňování určitých neadaptibilních nebo nepřátelských částí obyvatel). Mnohdy se sociální diskriminace jeví jako neformální a spontánní, má příležitostný a místní charakter, může mít formální podobu, ale může se jednat i o dlouhodobý vědomý záměr (diskriminace vůči etnickým menšinám). V demokratických státech je zřizována instituce ombudsmana, která jednotlivé případy sociální diskriminace řeší.³¹

Dnešní multikulturní svět očekává od každého jednotlivce připravenost čelit nepříznivým vlivům spojeným s migrací obyvatel. Zejména vazby na svoji kulturu, ve které vyrostl, mu pomáhají po celý svůj život se s těmito negativními vlivy vypořádat. S lidmi, jejichž vzhled, chování, názory, životní filosofie a jiné vlastnosti je odlišují od těch našich, nebo od těch, na které jsme zvyklí, se můžeme setkat v každé oblasti našeho života. Jejich odlišnosti spojené s jejich osobními vlastnostmi, vzhledem, nebo jinými vlastnostmi (pohlaví, věk, původ, jazyk, zdraví, postižení), ale i jejich přesvědčení mohou být důvodem, proč je s nimi jednáno rozdílným způsobem.³²

2.2 Multikulturní společnost

„Multikulturalismus znamená na jednu stranu vztah odlišných, etnických, jazykových, náboženských či národních (eventuálně jiných) minorit s majoritní společností, tedy koexistenci, kooperaci a vzájemnou interakci mezi odlišnými kulturními identitami v rámci většího společenství a v posledku v rámci (prozatím) jednoho národního státu.“ Současně jej můžeme definovat také jako příklad souladu existence jednotlivých kultur, je politickým programem, ale i ideologií (plány a stanoviska menšiny, ale i většiny, které se snaží změnit a uspořádat vztahy mezi sebou). Smysl jednotlivých definic bývá často zaměněn. Etnické nebo rasové odlišnosti jsou v multirasové společnosti nahrazovány snahou o přizpůsobení se. Podstatou multikulturalismu je uznání druhého, se všemi jeho právy, kdy už jedinec nemusí pouze toužit po tom, aby se stal jedním z „těch druhých“, neboť je za ně již považován. Jeho role ve společnosti je již uznána. Pokud není většinová společnost připravena více se otevřít komunikaci se zástupci přistěhovalců a nenapomáhá podpořit jejich právo na

³¹ UNIVERSUM : *Všeobecná encyklopedie 2. díl*. Praha, 2000, s. 403-404.

³² PETRUCIOVÁ, J. *Multikulturalismus, kultura, identita*. Ostrava, 2005, s. 57.

různorodost, je očekávání plnohodnotné integrace cizinců velice obtížné, pokud ne zcela nemožné. Jsou-li však komunity cizinců navenek uzavřené, nebo o zachování svých svébytných zvyků nemají zájem, je také velice problematické se zde o multikulturní přístup k přistěhovalcům snažit.³³

„Multikulturalismus má v sobě shovívavý odstup vůči místním kulturám, multikulturalista není rasista, nestaví hodnoty své vlastní kultury nad všechny ostatní, ale naopak všechny stejně odpolitizovává. Všechny kultury jsou si rovné, protože jsou všechny stejně politicky irelevantní.“³⁴

Pro demokratický systém je velice důležité rozvíjet práva jednotlivců, veřejně diskutovat, ověřovat si vzájemná stanoviska, postoje a důvody. Tato forma otevřené komunikace za podpory široké veřejnosti podporuje zákonnost tohoto systému. Každý člen multikulturní demokratické společnosti, ať už jsou to jedinci či skupiny, by měli mít možnost představit své názory, postoje a požadavky. Základem občanského soužití by měl být dialog jako forma komunikace založená na vzájemném respektu a měl by přispět k překonávání sociálního napětí mezi různými sociálními skupinami ve společnosti. Prostřednictvím otevřené diskuse je možné nejen vysvětlit, ale i vyslyšet rozdílné názory, které je možné po té realizovat. Pouze otevřená diskuse může vzdorovat despocii. Cílem však musí být vždy vzájemné dosažení shodných názorů.³⁵

K tomu, abychom porozuměli odlišným kulturám a jejich rozdílnostem, je potřeba, aby veřejně činná osoba, která je jako první v kontaktu s těmito osobami při příchodu na území ČR byla schopna:³⁶

- vnímat, reflektovat a hodnotit kulturní rozdíly, změny, kulturní kontakty,
- zprostředkovat jejich průběh a výsledky širší veřejnosti,
- zprostředkovávat kontakty různých kulturních a sociálních skupin ve společnosti,
- podporovat interkulturní porozumění,
- rozvíjet u širší veřejnosti schopnosti k pochopení a akceptaci kulturních rozdílů,

³³ LEONTIYEVA, Y., VÁVRA, M. *Postoje k imigrantům*. Praha, 2009, s. 75-76.

³⁴ MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kolektiv. *Interkulturní psychologie*. Praha, 2007, s. 61.

³⁵ PETRUCIOVÁ, J. *Multikulturalismus, kultura, identita*. Ostrava, 2005, s. 62.

³⁶ PETRUCIOVÁ, J. *Multikulturalismus, kultura, identita*. Ostrava, 2005, s. 57.

- šířit obecně lidské hodnoty,
- rozvíjet sociálně empatický přístup a pro-sociální chování,
- šířit základní znalosti o právech a povinnostech.

Prostředí veřejné instituce musí být demokratické a otevřené. Každý má právo se beze strachu domáhat antidiskriminačního jednání.

Interkulturní přístup by měl být nejen součástí obecných vzdělávacích programů, nýbrž být i dlouhodobým záměrem řešení otázky veřejných vztahů. Obsahuje soubor důležitých úkolů, které jsou zaměřeny na rozvoj a harmonizaci demokratické společnosti, kde každý, včetně představitelů minorit a jiných sociálních skupin, podléhá hrozbě vyloučení ze společnosti. Interkulturní přístup předpokládá změnu veřejně činné osoby, jejího myšlení a chování ale také změnu ovzduší ve veřejných institucích. Úspěšnost těchto změn závisí zejména na tom, zda se podobné postupy shodují s procesy ve společnosti, které procházejí totožnými proměnami.³⁷

2.2.1 Interkulturní přístup České republiky

České obyvatelstvo patří v současnosti v Evropě mezi nejrychleji stárnoucí. Přestože meziroční nárůst obyvatel z řad cizinců je v ČR jeden z nejvyšších v Evropě, můžeme říci, že tento stát již několik let zápolí s demografickou krizí. Předpoklady naznačují, že tento trend stárnutí obyvatel má trvalý charakter. Zvážíme-li ne příliš příznivé demografické předpovědi, ale také více přijatelnější věkové složení přistěhovalců než místního obyvatelstva, nemůžeme se divit tomu, že někteří politici prosazují potřebu stále nových obyvatel v produktivním věku právě z řad cizinců. Používání imigrace jako nástroje v řešení demografických problémů a nahrazování takto chybějící pracovní síly na trhu práce je často zpochybňováno. Současnost však naznačuje, že tzv. řízené nalákání pracovní síly ze zahraničí pomůže. Značně zpomalí riskantní tendence stárnutí a ubývání obyvatel. Přistěhovalectví je celosvětovým jevem, který nelze nijak zastavit. Imigrace přináší kromě ekonomického a kulturního přínosu pro zemi, kde probíhá, mnoho možností, pokud je zde předpoklad účelné a rozumné politiky státu, ale také porozumění a chápání ze strany většinové části obyvatel.³⁸

Populace České republiky není velkým příznivcem multikulturního soužití. Preferuje spíše to, aby se cizinci žijící na území ČR přizpůsobili našim tradicím. Kulturní a náboženské různorodosti imigrantů pro ně nejsou výhodou. Češi nesouhlasí

³⁷ PETRUCIOVÁ, J. *Multikulturalismus, kultura, identita*. Ostrava, 2005, s. 55.

³⁸ LEONTIYEVA, Y., VÁVRA, M. *Postoje k imigrantům*. Praha, 2009, s. 101.

s tím, že stát dává dotace a podporuje kulturní odlišnosti minorit a cizinců. K cizincům, jako účastníkům na trhu práce v ČR se občané nechovají vstřícně. V případě dotazování obyvatel na zaměstnávání cizinců zejména v době, kdy jsou ohrožena pracovní místa občanů ČR, se setkáváme s požadavkem na omezení těchto možností i přesto, že pracovní výkon cizinců hodnotí obyvatelé ČR velice kladně. I přesto, že se Česká republika řadí již mnoho let mezi země s nejintenzivnějším přírůstkem zahraničních obyvatel, se značně liší od ostatních nových členských zemí EU. Z mezinárodního hlediska se ČR svými stanovisky a postoji vnímání imigrace blíží méně vyspělým zemím východní a střední Evropy, kde se problém přistěhovalectví nevyskytuje v takové míře. Můžeme konstatovat, že migrace je v rámci celé české společnosti chápána jako přítěž a negativní úkaz. V blízkosti svého bydliště se však větší část obyvatel s tímto problémem neseťkává. Českou společnost můžeme označit za relativně snášenlivou. Většina obyvatel neprojevuje otevřeně odpor a nenávisť k cizincům. Ani stupňované etnické napětí, ani otevřené prosazování antimigračních nálad zde nevidíme. Chybí zde však tolerance, která pramení ze strachu z přímé konkurence, kterou sebou nese levná a přizpůsobivá pracovní síla ze zahraničí, dále z negativních historických zkušeností a také z předsudků a stereotypů, které však nevyplývají z osobních znalostí a zkušeností s cizinci.³⁹

Tolerance je zde však jedinou cestou, která vede k odstranění negativních postojů vůči cizincům. Představit své názory, postoje a požadavky by měl mít možnost kterýkoliv z členů multikulturní demokratické společnosti (jedinci i skupiny). Základním komunikačním prostředkem je zde snášenlivost spojená s dialogem. Dialog očekává rovnost a rovnoprávnost. Je nezbytné mít úctu k individualitě toho druhého, respektovat ji a pokusit se najít cíl nebo východisko při řešení záležitostí. Je potřeba být připraven na určité ústupky každé ze stran. Rozmluva směřuje k tomu, že se zde utkávají stanoviska různých lidí. Tato stanoviska jsou objasňována a ospravedlňována a rozšiřuje se okruh osob, které mají stejné postoje a názory. Je to cesta s cílem vytvořit útvar, který bude založený na vzájemné úctě a toleranci.⁴⁰

2.2.2 Stereotypy a předsudky

Úkolem státu je chovat se ke všem obyvatelům bez jakýchkoli rozdílů. Je nepřipustné činit rozdíly, ať už se jedná o své občany nebo o cizince. Z toho tedy vyplývá, že cizinci by zároveň s ostatními lidskými právy, např. na osobní svobodu a na

³⁹ LEONTIYEVA, Y., VÁVRA, M. *Postoje k imigrantům*. Praha, 2009, s. 102.

⁴⁰ PETRUCIOVÁ, J. *Multikulturalismus, kultura, identita*. Ostrava, 2005, s. 61.

soudní ochranu, měli mít plné právo na to, aby si byli rovni s občany hostitelské země a nebyli diskriminováni. Pro cizince mohou být stanovena jiná práva, důvodem však nemůže být pouze ten fakt, že se jedná o cizince. Tento fakt, kdy činíme rozdíl mezi skupinami obyvatel, musí být řádně zdůvodněný. Jedním z důvodů, kdy stanovíme rozdílná práva vlastních občanů a cizinců by mohla být snaha výrazně snížit výši nákladů souvisejících s vyplácením konkrétní sociální dávky. To směřuje k tomu, že cizinci na tyto dávky nedosáhnou vzhledem ke stanoveným podmínkám. Záměrem tohoto ustanovení může být jak prevence, kdy předcházíme zneužívání sociálních dávek cizinci, kteří do naší země přicházejí pouze za účelem snadného živobytí a sociální systém takto zneužívají, ale jednalo by se i o znevýhodnění těch, kteří dlouho do systému přispívají vůči těm, kteří teprve nově přišli, a proto společnosti ještě nemohli být užiteční. Menší výhody pro cizince nevyplývají z toho, že se jedná o cizince, ale ze skutečnosti, že se jedná o osoby, které mají ke společnosti jen malé vazby. Cizinci mohou mít v některých, nebo ve všech sférách společnosti stejná práva jako mají její vlastní občané, ovšem stát toto může vykonat na základě svého vlastního uvážení a není k tomu nijak zavázán na základě demokratické zásady rovnosti.⁴¹

Jak vyplývá ze zkušeností ve veřejné správě, diskriminace je jedním z projevu zvláště úředníků. Jedná se o předsudky a jiné nedostatky úředníků, které jsou na stejné úrovni jako je korupce, přezíravost, nepředvídatelnost či nepoměrné jednání ze strany státu. Jedinou možností, jak se diskriminaci vyvarovat a předcházet jí, nalezneme v tom, že úřady přehodnotí svá často nepřiměřená opatření, ale i prostředky, které k dosažení cílů používají a zamyslí se nad jejich účelností.⁴²

Ne každé nevýhodné jednání však můžeme považovat za diskriminaci, i přesto že argumentem tohoto zacházení může být některý z diskriminačních důvodů. V případě, že pro toto jednání existuje zdůvodnění k použití prostředků, které jsme využili, a tyto byly vhodně zvolené, nejedná se poté o diskriminaci.⁴³

Existuje celá řada výjimek, kde je možné skloubit zájmy společnosti se záměry sledovanými antidiskriminačními předpisy. Pracovníci veřejné správy musí přesně dodržovat princip rovného zacházení a jsou plně oprávněni použít výjimky z těchto principů a to zejména proto, že z důvodu povahy své práce jsou nuceni rozhodovat o určitých právech a povinnostech jednotlivců. Nároky na rovné zacházení jsou v právu ČR spojené s pracovněprávními vztahy, včetně přístupu k zaměstnání, přístupu ke zboží

⁴¹ *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa* v ČR. Praha, 2006, s. 25-26.

⁴² *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa* v ČR. Praha, 2006, s. 39.

⁴³ *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa* v ČR. Praha, 2006, s. 10.

a službám a přístupu ke vzdělání. Listina základních práv a svobod pak zakotvuje všeobecné požadavky na rovné zacházení.⁴⁴

2.2.3 Interkulturní komunikace

K tomu, abychom se naučili komunikovat s cizinci a vyvarovali se specifických komunikačních nesnází zejména při jednání na úřadech, obchodování nebo podnikání, nalezneme nespočet příruček a doporučení. Komplexní přehled a instrukce nám nabízí interkulturní komunikace. Interkulturní komunikaci můžeme vidět jako proces, který nalezneme v běžném životě společnosti na každém kroku. Probíhá spontánně, zpravidla bez úmyslné snahy komunikujících partnerů. Máme možnost jej vnímat, pozorovat, být jeho přímými účastníky a také jej prožívat.⁴⁵

Jan Průcha⁴⁶ charakterizuje interkulturní komunikaci (intercultural communication) jako „termín označující procesy interakce a sdělování probíhající v nejrůznějších typech situací, při nichž jsou komunikujícími partnery příslušníci jazykově nebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifíčkami jazyků, kultur, mentalit a hodnotových systémů komunikujících partnerů“.

Umění interkulturní komunikace v sobě zahrnuje možnost komunikovat bez komunikačních šumů a nedorozumění, pravost projevu, dovednost naslouchat, uvědomění si a uznávání formálních pravidel v odlišných kulturách, práci s neverbální komunikací (význam zde hrají artefakty) a pochopení individuality humoru nebo ironie.⁴⁷

Organizace a úřady v České republice, které každodenně komunikují s cizinci se snaží své zaměstnance na tuto komunikaci připravit. A to formou kurzů, školení a tréninků. Obsahem této výuky, která závisí zejména na odborné úrovni školitelů, jsou základní informace o interkulturní přípravě zaměstnanců. Zaměstnanci se zde seznamují se specifiky určitých zemí a jejich kultury.⁴⁸

Podnětem k tomu, aby vznikaly podobné výcvikové programy, kde se učí připravenosti na konfrontaci s cizí kulturou, byla v první řadě osobní a profesní selhání pracovníků. A to jak na pracovištích doma, tak i v zahraničí. Jako chybu zde bylo

⁴⁴ Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR. Praha, 2006, str. 13-14.

⁴⁵ PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha, 2010. s. 13.

⁴⁶ PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha, 2010. s. 16.

⁴⁷ MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kolektiv. *Interkulturní psychologie*. Praha, 2007, s. 14.

⁴⁸ PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha, 2010. s. 162.

možné vidět nemožnost jednat a komunikovat s lidmi jiné kulturní skupiny a jejich nedostatečná kulturní vnímavost. Při výcviku interkulturních kompetencí je stejně jako v jakémkoliv výcviku sociálních dovedností nutné dodržovat pravidla etiky. Cílem kurzů je naučit zaměstnance chování v určitých typických kulturních situacích, jak předejít konfliktům a nedorozuměním a seznámit účastníky kurzů s historií cizích zemí.⁴⁹

Svět, ve kterém žijeme, je neustále v pohybu. Z jedné do jiné země přesídlují miliony lidí, kteří přicházejí dobrovolně, za prací nebo studiem, anebo utíkají ze své rodné země z ekonomických, ale i politických důvodů. Ve vyspělých demokratických státech dosahují počty imigrantů již značné velikosti a přinášejí sebou spoustu větších či menších problémů.⁵⁰ Interkulturní komunikace je jedním z nových jevů, které nám přináší globální rozvoj civilizace. Uskutečňuje se na každém kroku v nevyčísitelném počtu kontaktů nejen ve sféře obchodu, politiky, diplomacie, vzdělávání nebo turistiky, ale i v běžném kontaktu na úradech. Přínosem této komunikace může být zejména vzájemná spolupráce různých zemí, národů a kulturních společenství. Pokud je však tato komunikace řízena nesprávným směrem, může mezi komunikujícími docházet k nedorozumění a konfliktům, které se mohou vyhrotit do nenávisti.⁵¹

K tomu, abychom se vyhnuli těmto konfliktům, je potřeba se s imigranty naučit komunikovat a žít. Pro lepší pochopení této problematiky bylo potřeba v úvodu práce definovat základní pojmy, ale i upozornit na negativní projevy ze strany obyvatel hostitelské země. Práce se bude v další části soustřeďovat zejména na pomoc těmto osobám při vstupu na území České republiky, včetně jejich integrace a zapojení se do běžného života.

⁴⁹ MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kolektiv. *Interkulturní psychologie*. Praha, 2007, s. 142-143.

⁵⁰ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha, 2006, s. 110.

⁵¹ PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha, 2010. s. 9.

3 Cizinci v České republice

Počet cizinců, kteří zákonně pobývali na území České republiky v průběhu let 2011 a 2012, ukazuje opět pozvolný nárůst přerušovaný v letech 2009 – 2010 ekonomickou krizí, která zasáhla i stávající trh práce. Tento mírný nárůst je dán zvyšujícím se počtem občanů Evropské unie s evidovaným pobytem na území ČR oproti cizincům ze třetích zemí, kde jejich počet meziročně stále klesá. Na konci roku 2010 evidovala ČR celkem 425 301 cizinců s povoleným pobytem, na konci roku 2011 to bylo 436 389 cizinců a k 30. 9. 2012 již 438 870 cizinců s povoleným pobytem na území ČR.⁵²

Následující tabulka č. 1 a graf č. 1 ukazují postupný, ale soustavný nárůst počtu cizinců žijících na území ČR od roku 1993, který kulminoval v roce 2008. Od roku 2009 je možné pozorovat, že počet těchto osob, kteří využívali Českou republiku jako cílovou zemi svého pobytu, se snižoval.

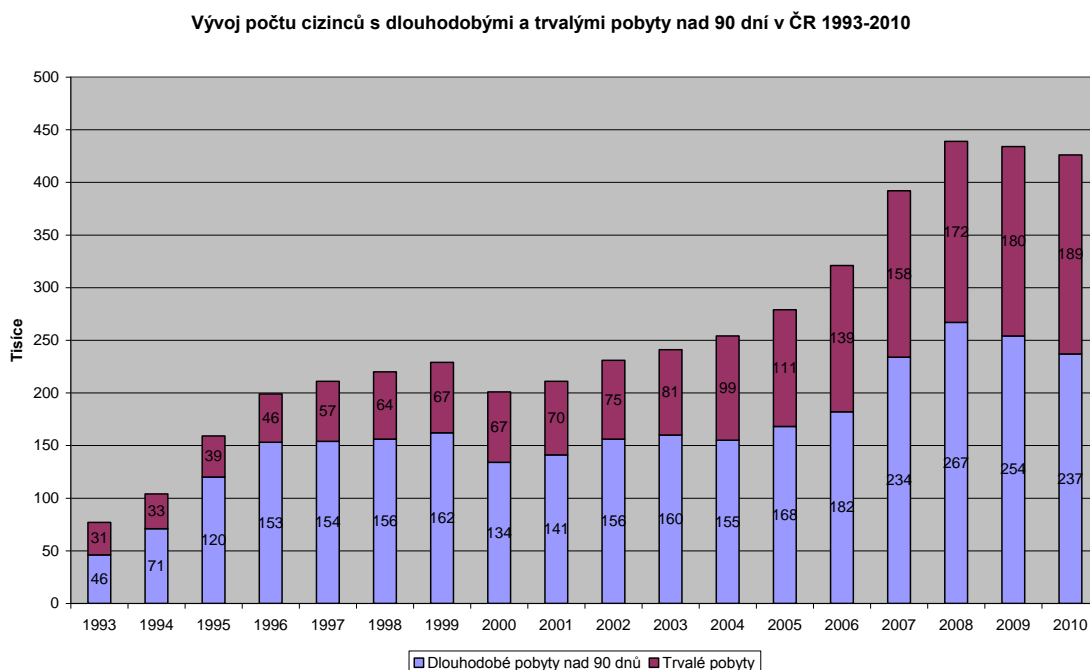
Tabulka č. 1: Počet cizinců pobývajících na území ČR s trvalými pobyty a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v letech 1993 – 2010⁵³

Počet cizinců žijících na území ČR v letech 1993 - 2010 (v tisících)			
Rok	Dlouhodobé pobyty nad 90 dnů	Trvalé pobyty	Celkem
1993	46	31	70
1994	71	33	104
1995	120	39	159
1996	153	46	199
1997	154	57	210
1998	156	64	220
1999	162	67	229
2000	134	67	201
2001	141	70	211
2002	156	75	232
2003	160	81	240
2004	155	99	254
2005	168	111	278
2006	182	139	321
2007	234	158	392
2008	267	172	439
2009	254	180	435
2010	237	189	426

⁵²MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2013*[online]. 2013 [cit. 2013-01-28]. Dostupný z [www: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/988/Postup.pdf>](http://www.cizinci.cz/files/clanky/988/Postup.pdf).

⁵³ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: počet cizinců* [online]. 2013 [cit. 2013-01-21]. Dostupný z [www: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu).

Graf č. 1: Vývoj počtu cizinců s dlouhodobými a trvalými pobyty nad 90 dní v ČR v letech 1993 - 2010⁵⁴

V souvislosti s nárůstem počtu cizinců je nezbytné směřovat integrační politiku zejména k tomu, abychom zabránili sociálnímu napětí ve společnosti a umožnili samotným cizincům přizpůsobit se změnám ve společnosti. Je potřeba včas zabránit negativním projevům majority vůči cizincům, kde se jako hlavní jeví nutnost informovanosti cizinců již od příchodu na území ČR. Integrační opatření jsou zaměřena nejen na cizince s dlouhodobým nebo trvalým pobytem v ČR, na nově příchozí cizince, ale i na cizince ještě před příchodem na naše území v tzv. předmigračním období v zemi svého původu. Zvláštní pozornost je zaměřena na integraci druhé generace cizinců – dětí, mládeže, žen zapojených do trhu práce, ale i žen v domácnosti. Včasným zapojením do společnosti a nezbytnou pomocí v orientaci v novém prostředí předejdeme jejich závislosti na zprostředkovatelích, seznámíme je s jejich právy i povinnostmi, místními poměry a zvyklostmi. Hlavním úkolem je především docílit sociální soběstačnosti cizinců a snížení jejich zranitelnosti tak, aby byli schopni zvládnout řešení svých každodenních problémů. Tím docílíme především oboustranně uspokojivého společného soužití a umožníme cizincům důstojný život v České

⁵⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: počet cizinců* [online]. 2013 [cit. 2013-01-21]. Dostupný z [www: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu).

republiky bez společenské izolace.⁵⁵

V tabulce č. 2 jsou porovnávány údaje o počtu cizinců žijících v České republice podle jednotlivých krajů k datu sčítání lidu 26. 3. 2011. Z uvedených dat vyplývá, že největší počet cizinců žije v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji. Oproti tomu nejmenší počet cizinců je soustředěn v kraji Zlínském, Olomouckém a v kraji Vysočina.

Tabulka č. 2: Počet cizinců na území ČR ke dni 26. 3. 2011 – datu sčítání lidu⁵⁶

Počet cizinců žijících na území ČR	
ČR, kraje	Počet cizinců
Hlavní město Praha	178 177
Středočeský kraj	55 928
Jihočeský kraj	14 090
Plzeňský kraj	25 793
Karlovarský kraj	22 164
Ústecký kraj	27 680
Liberecký kraj	15 027
Královéhradecký kraj	14 067
Pardubický kraj	12 723
Kraj Vysočina	7 607
Jihomoravský kraj	37 724
Olomoucký kraj	9 374
Zlínský kraj	7 673
Moravskoslezský kraj	21 423
ČR celkem	449 450

Stejně jako v minulosti, i dnes představují cizinci pro mnohé hrozbu a jsou často považováni za viníky velkého počtu sociálních problémů. Zpříšňují se tedy omezení týkající se imigrace, zvyšuje se tlak na cizince, aby se začlenili do společnosti tím, že absolvují povinné integrační kurzy, a aby povinně zvládli jazyk hostitelské země. Jak nedávno shrnula německá kancléřka Angela Merkelová: „Ti, kteří chtějí participovat v naší společnosti musí nejen dodržovat zákony a řídit se ústavou, ale především se musí naučit náš jazyk“. Všechna tato opatření pramení zejména ze strachu a nedůvěry, které jsou ze strany obyvatel hostitelské země vůči cizincům již léta zakořeněny.⁵⁷

Česká republika je zemí, která poskytuje imigrantům velmi dobré vyhlídky do budoucna. Jako člen Evropské unie vytváří pevné politické prostředí, je průmyslovou

⁵⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Postup při aktualizované koncepci integrace cizinců – společné soužití v roce 2012* [online]. 2012 [cit. 2012-09-17]. Dostupný z WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0E0030F05E/\\$File/USNESEN%C3%8D_VL%C3%81DY_%C4%8CR_ze_dne_4.1.2012_%C4%8D_6_k_Postupu_p%C5%99i_realizac.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0E0030F05E/$File/USNESEN%C3%8D_VL%C3%81DY_%C4%8CR_ze_dne_4.1.2012_%C4%8D_6_k_Postupu_p%C5%99i_realizac.pdf)>. s. 7.

⁵⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze* [online]. 2013 [cit. 2013-01-21]. Dostupný z www: <<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka>>.

⁵⁷ TRBOLA, R., RÁKOCZIOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Brno, 2011, s. 9.

a ve srovnání se světem poměrně bohatou zemí. Z těchto a mnoha jiných důvodů je cílovou zemí mnoha imigrantů ze zemí, ve kterých jsou časté nepokoje, válečné konflikty, ale i špatná ekonomická situace. Problém imigrace je v ČR naléhavý i vzhledem k tomu, že dochází ke stárnutí populace a vláda se nedostatek pracovních sil v produktivním věku snaží řešit právě přistěhovalci z méně ekonomicky vyspělých zemí světa. Postavení imigrantů v ČR není dosud dořešeno a v mnoha případech by nám mohly být příkladem i země západní Evropy ve své politice a postojích vůči cizincům.⁵⁸

Česká přistěhovalecká politika prošla od roku 1989 procesem soustavného utváření a hledání. Je možné ji rozdělit na tři podstatná časová období, která jsou charakteristická právě změnami v postojích k migrantům.

3.1 Vývoj migrační politiky v ČR

Od počátku 90. let, kdy se přistěhovalecká politika v ČR začala rozvíjet, se soustředila spíše na usměrňování přistěhovalectví, než na zapojení cizinců do společnosti. V souvislosti s ekonomickou krizí a vývojem pracovního trhu se vláda soustředila zejména na motivaci cizinců k návratu do země svého původu, prosadila omezení v přístupu do ČR, na český trh práce a zejména pak v oblasti udělování víz a pracovních povolení. Po roce 2000 však došlo k rozvoji integrační politiky v ČR. Byl schválen základní dokument v oblasti integrace cizinců – *Koncepce integrace cizinců na území České republiky*, kde je podpora migrace založena především na vzájemných vztazích přistěhovalců a hostitelské země, na znalosti češtiny, socio kulturním zaměření cizinců ve společnosti a jejich ekonomické soběstačnosti. Podstatnou je pak snaha o zapojení všech účastníků v rámci orgánů veřejné správy (obce a kraje), ale i vládních neziskových organizací do integrace cizinců.⁵⁹

V následující tabulce č. 3 jsou popsány stručné charakteristiky jednotlivých období v migrační politice České republiky od roku 1989 až do současnosti.

⁵⁸ PÁNA, L. *Vztah české majority a národnostních menšin v jihočeském kraji*, České Budějovice, 2007, s. 163.

⁵⁹ TRBOLA, R., RÁKOCZIOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Brno, 2011, s. 10.

Tabulka č. 3: Vývoj migrační politiky v České republice od roku 1989⁶⁰

Vývoj migrační politiky v České republice od roku 1989		
Rok	Charakteristika období	
1990 - 1996	Imigrační politika má spontánní charakter, neomezená a neregulovaná imigrace, možnost požádat o povolení k pobytu na území ČR, imigrace byla vnímána jako dočasný fenomén, krátkodobé pobyty zahraničních pracovníků neregulovány, trvalý pobyt pro osoby bez rodinných vazeb téměř nemožný.	
1996 - 1999	Zpřísnění imigrační politiky, nutnost přizpůsobit se požadavkům EU - novela Zákona č. 326/1999 Sb., omezuující pohyb cizinců z tzv. třetích zemí, nově zavedená vízová povinnost, trvalý pobyt po splnění desetileté čekací lhůty po předchozím pobytu v ČR i bez rodinných vazeb.	
1999 - dosud	2004	Vstup ČR do EU; rozšíření kategorií pobytu, kategorizace cizinců na občany EU a občany jiných, tzv. třetích zemí, trvalé pobyty a víza nad 90 dnů, pobyty dlouhodobě (navazující na víza nad 90 dnů) a pobyty přechodné pro občany EU a jejich rodinné příslušníky; začlenění ČR do Schengenského prostoru; novely cizineckého zákona znamenaly komplikovanější a nepřehlednější zákonnou úpravu pro cizince i odbornou veřejnost.
	2008	Zrušen nárok na povolení k trvalému pobytu okamžitě po uzavření sňatku, k získání trvalého pobytu manželů nutné splnit podmínku dlouhodobého pobytu na území ČR 2 roky za účelem sloučení rodiny; udělování občanství výhradně v kompetenci národních států, v ČR podmínka trvalého pobytu, zpravidla po 5 letech pobytu na území ČR.

Pro období, kdy se utvářela migrační politika v České republice, byly typické rozpory pramenící na jedné straně z omezujících, ale na straně druhé i z tolerantních novel cizineckého zákona. Tento zákon se proto nejen pro cizince, kterých se týká především, ale i pro širokou veřejnost stal nepřehledným a složitým.⁶¹

3.2 Odpovědnost za migrační politiku

K podstatné změně migrační politiky došlo 1. 1. 2011, kdy vstoupila v platnost novela zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Zásadní změna se týkala přenesení působnosti z policie na Ministerstvo vnitra, a to v rozhodování o udělení dlouhodobého víza nad 90 dnů, dlouhodobých pobytů u občanů

⁶⁰ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.* Brno, 2011, s. 14-19.

⁶¹ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.* Brno, 2011, s. 14-19.

třetích zemí, agendy přechodných pobytů u občanů EU a jejich rodinných příslušníků. Agenda trvalých pobytů byla na Ministerstvo vnitra převedena již od 1. 1. 2009.⁶²

Ministerstvo vnitra a zejména Odbor azylové a migrační politiky mají hlavní roli v utváření a realizaci migrační a integrační politiky v ČR. Tento odbor pracuje v oblasti mezinárodní ochrany a uprchlictví, řídí vstup a pobyt cizinců a uvádí do souladu činnosti související s uskutečněním tzv. Schengenského *acquis*. Zároveň provádí a koordinuje Státní integrační program pro uznané azylanty, je odpovědný za realizaci a koordinaci Koncepce integrace cizinců a je pověřený řízením Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Oddělení metodiky, dozoru a kontroly v oblasti mezinárodní ochrany a trvalých pobytů, které je součástí tohoto odboru, odpovídá zejména za řízení o azylu, udělení povolení k trvalému pobytu (včetně statusu dlouhodobě pobývajících rezidenta) a vydávání tzv. zelených karet.⁶³

Velká odpovědnost při utváření migrační a integrační politiky v ČR je soustředěna na Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, které prostřednictvím Správy služeb zaměstnanosti spravuje úřady práce odpovědné za vydávání povolení k zaměstnání, eviduje zaměstnané cizince a napomáhá jim při začleňování na český trh práce. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR je odpovědné za podnikání cizinců, vydává živnostenská oprávnění a provádí kontrolu dodržování předpisů ze strany živnostníků. Finanční úřady vykonávají daňovou kontrolu a celní úřady mají oprávnění kontrolovat, zda cizinci nevykonávají nelegální práci. Konzulární odbor Ministerstva zahraničních věcí ČR řídí práci všech zastupitelských úřadů, které jsou jakousi branou pro vstup cizince na území ČR. Jednotlivá ministerstva z prostředků ze státního rozpočtu hradí činnosti spojené se vzděláváním, zapojením nejohroženějších skupin migrantů do společnosti a zaměřují se na poskytování sociálně právní pomoci. Pravidlem se již stalo vydávání informačních letáků v rodném jazyce cizinců s informacemi o podmínkách pobytu, zaměstnávání nebo podnikání. Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo průmyslu a obchodu podporují asistenční programy zaměřené na více početné skupiny migrantů, které napomáhají vstupu cizinců i na trh práce.⁶⁴

Samotná integrace cizinců se uskutečňuje především v místech, kde cizinci žijí a pracují, podpora integrace je proto soustředěna na regionální a lokální úrovni, kde je

⁶² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR 2012*[online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupný na WWW:<http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/1414-12-r_2012>.

⁶³ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Brno, 2011, s. 22-23.

⁶⁴ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Brno, 2011, s. 22-23.

očekávána zejména aktivní účast místní a regionální samosprávy. Uvnitř krajů jsou partnery správních úřadů regionální Centra na podporu integrace cizinců. Na místní úrovni to jsou komplexní integrační (emergenční) projekty samospráv obcí realizované ve spolupráci s Ministerstvem vnitra týkající se aktuálních problémů, které samosprávy řeší. Do *Koncepce integrace cizinců* je začleněno několik ministerstev, která musí být schopna v rozsahu své pravomoci zajistit prostřednictvím resortního koordinátora integrace vzájemnou informovanost a propojenost jednotlivých oborů.⁶⁵

V souvislosti s kompetencemi jednotlivých resortů při začleňování migrantů do společnosti hostitelské země je potřeba upozornit na priority integrace cizinců ze strany jednotlivých ministerstev.

3.3 Nabývání státního občanství ČR

Migrace a integrace cizinců je v současnosti řešena centralizovaně. Proto bývá často terčem kritiky a dávána do spojitosti s neprůhledností, zkorumpovaností a neschopností zejména z důvodu neexistující koncepce. Kompetentním k řešení dané problematiky je resort Ministerstva vnitra, což může vést k dojmu, že migrační politika je jen otázkou bezpečnosti. Podstatná je zde spolupráce na lokální úrovni, kde by aktivitu a řešení přetrvávajících problémů měly převzít především městské úřady.⁶⁶

Pokusme se pro srovnání poukázat na priority v základních právech občanů České republiky oproti cizincům, kteří tato práva nemají a mnohdy jsou pro ně i po několika letech pobytu nedosažitelná.

Právo neomezeně vstoupit a pobývat na území České republiky mají výhradně čeští občané, kteří mohou být nuceni k opuštění státu pouze na základě tzv. evropského zatýkacího rozkazu do jiného členského státu EU k trestnímu stíhání. Současně mají právo vykonávat trest odnětí svobody v České republice. Právo volit a být volen je uděleno jen českým občanům (aktivní a pasivní volební právo), určitá práva jsou udělena i občanům EU s trvalým pobytem, avšak pouze na komunální úrovni. Obdobně i členství v politických stranách a v politických hnutích je dáno jen českým občanům. Vykonávání všech veřejných funkcí souvisí s pasivním volebním právem. Určitá

⁶⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Postup při aktualizované koncepci integrace cizinců – společné soužití v roce 2012* [online]. 2012 [cit. 2012-09-17]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0E0030F05E/\\$File/USNESEN%C3%8D_VL%C3%81DY_%C4%8C_R_ze_dne_4.1.2012_%C4%8D._6_k_Postupu_p%C5%99i_realizac.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0E0030F05E/$File/USNESEN%C3%8D_VL%C3%81DY_%C4%8C_R_ze_dne_4.1.2012_%C4%8D._6_k_Postupu_p%C5%99i_realizac.pdf)>. s. 13-14.

⁶⁶ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Brno, 2011, s. 32-33.

skupina povolání, která zahrnuje též výkon veřejné moci, je také umožněna vykonávat jen českým občanům (např. práce v ozbrojených složkách).⁶⁷

Zásadní pro život cizinců na území České republiky jako příslušníků etnických nebo národnostních komunit je nabývání práv spojených s příslušností k národnostním menšinám umožněné těm příslušníkům národnostních menšin, kteří mají *české státní občanství* (např. právo na vzdělání ve svém jazyce či právo jednat na úřadech ve svém jazyce). Dalšími právy, která jsou v českém právním řádu spojena se státním občanstvím je např. právo na diplomatickou ochranu ze strany českých úřadů v zahraničí a právo uzavřít registrované partnerství v ČR. Získání českého občanství zaručuje cizincům pocit jistoty a bezpečí, bez něhož nemohou být součástí společnosti, ale nebudou také motivováni k tomu, aby se součástí společnosti staly. Legislativní podpora jasně stanoví práva a povinnosti imigrantů i menšin a právě dočasný status má velký podíl na snižování zaměstnatelnosti těchto osob a nutí imigranty vykonávat pouze dočasné a málo kvalifikované práce. Ochrana proti vyhoštění zvyšuje pocit jistoty migrantů, napomáhá jejich integraci a usazení s možností vést normální rodinný život.⁶⁸

Zásady nabývání českého občanství se řídí podmínkami danými zákonem č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, které umožňují jeho získání.⁶⁹

– **na žádost** po určité době pobytu cizince v ČR. Zpravidla jako ukončení postupného nabývání práv cizince. Na počátku je možnost získání dlouhodobého víza na zastupitelském úřadě, po určité době (zpravidla pět let) je možnost získání trvalého pobytu a završením úsilí je vyhovění žádosti o udělení českého státního občanství. Na udělení státního občanství na základě žádosti není právní nárok.

– **narozením** podle tradiční evropské zásady tzv. *ius sanguinis*, tedy podle občanství rodičů. Dítě narozené v ČR nabývá státní občanství ČR, je-li alespoň jeden rodič státním občanem ČR. Děti ze smíšených manželství získávají automaticky české státní občanství a současně státní občanství po svém druhém rodiči (v závislosti na legislativě domovského státu druhého rodiče). Pro získání českého státního občanství

⁶⁷ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.* Brno, 2011, s. 109-110.

⁶⁸ NIESSEN, J. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin.* Praha, 2000, s. 46.

⁶⁹ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.* Brno, 2011, s. 130-131.

narozením není rozhodné místo narození, získávají jej i děti narozené v zahraničí. České státní občanství získávají i děti, které si nikdy nevyřídí české doklady, o skutečnosti, že jsou českými občany, nevědí, nebo o něj nestojí. Na základě nabývání českého státního občanství narozením mají rodiče těchto narozených českých občanů právo na určitý pobytový status. Nejprve získávají přechodný pobyt a nejpozději po dvou letech pobyt trvalý.

– **prohlášením** při splnění zákonem stanovených podmínek. Jedná se o jednostranný právní úkon, kdy zákon jasně stanoví, kdo má právo toto prohlášení učinit. Nyní je to jen omezený počet osob, které měly v minulosti československou státní příslušnost a někteří jejich potomci. V budoucnu by do této skupiny mohli být zařazeni i přistěhovalci druhé generace, popř. další cizinci.

Podstatnou změnou v možnosti získat státní občanství pro cizince je návrh zákona, který má nahradit dosavadní zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbytování státního občanství České republiky. Novinkou oproti současnému stavu bude možnost používat dvojí státní občanství. Problematickým se však jeví povinnost vyžadovat povinný test DNA u dětí ze smíšených rodin (pokud rodiče nejsou oddáni). Získat občanství ČR bude tedy možné teprve po provedení zkoušky DNA dítěte, jehož matkou je cizinka ze třetí země. V současné době je k získání státního občanství pro dítě (potomka) českého občana ze smíšených nesezdaných rodin postačující souhlasné prohlášení obou rodičů. Formálním důvodem nové právní úpravy je snaha o zabránění fingovaných otcovství s cílem neoprávněně získat české státní občanství pro svého potomka. Tato podmínka je v současnosti podrobena značné vlně kritiky ze strany migrantů i nevládních organizací podporujících migraci v České republice. Pro velký počet sociálně slabších rodin může být tato podmínka nepřekonatelnou překážkou, neboť provedení testu na otcovství se pohybuje v částkách mezi deseti a dvaceti tisíci korun.⁷⁰

⁷⁰ PORADNA PRO OBČANSTVÍ, OBČANSKÁ A LIDSKÁ PRÁVA. *Návrh nového zákona o státním občanství* [online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://cizinci.poradna-prava.cz/aktuality.html>>.

V následující tabulce č. 4 je porovnán počet státních občanství udělených v České republice v posledních deseti letech. Z předložených dat vyplývá, že počet státních občanství udělených na území České republiky se rok od roku značně snižuje.

Tabulka č. 4: Státní občanství nabytá během let 2001 – 2010⁷¹

Státní občanství ČR nabytá v letech 2001 - 2010	
Rok	Počet
2001	6321
2002	4532
2003	3410
2004	5020
2005	2626
2006	2346
2007	1877
2008	1837
2009	1621
2010	1495

Pro úplnost doplňujeme ještě tabulku č. 5 a níže uvedený graf č. 2, které ukazují v procentuálním vyjádření počet občanství udělených v roce 2010 podle jednotlivých národností. Z předložených dat vyplývá, že největší počet udělených občanství na území ČR v roce 2010 byl pro občany Ukrajiny a Slovenska.

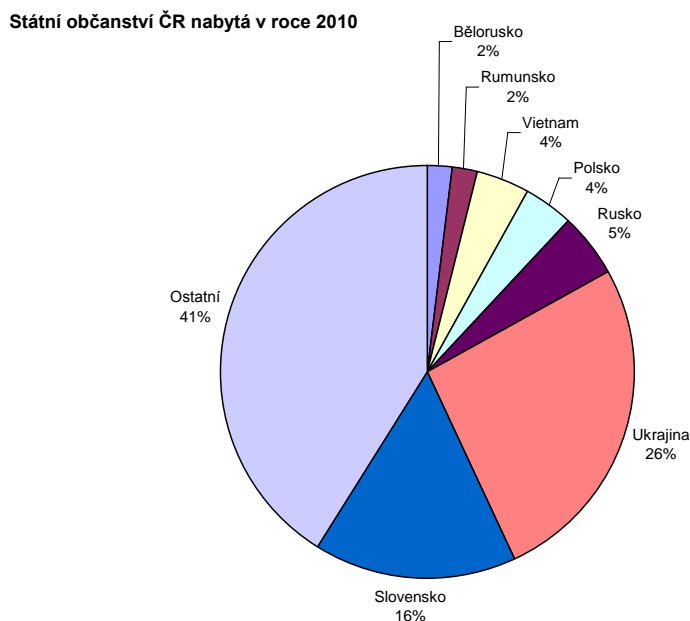
Tabulka č. 5: Státní občanství ČR nabytá během roku 2010 podle předchozího státního občanství⁷²

Státní občanství ČR nabytá v roce 2010 podle předchozího státního občanství	
Země	Počet (v %)
Bělorusko	2
Rumunsko	2
Vietnam	4
Polsko	4
Rusko	5
Ukrajina	26
Slovensko	16
Ostatní	41

⁷¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nabývání státního občanství ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-01-27]. Dostupný z [www: <http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nabyvani_obcanstvi>](http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nabyvani_obcanstvi).

⁷² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nabývání státního občanství ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-01-27]. Dostupný z [www: <http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nabyvani_obcanstvi>](http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nabyvani_obcanstvi).

Graf č. 2: Počet udělených občanství v roce 2010 podle jednotlivých národností⁷³.

Možnost získat státní občanství země svého pobytu je spolu s možností získat zaměstnání důležitou podmínkou integrace cizinců, která je řadí na stejnou úroveň s občany hostitelské země.

3.4 Záměstnávání cizinců

„Cizinec může být přijat do zaměstnání a zaměstnáván jen tehdy, má-li platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území České republiky nebo je-li držitelem zelené karty nebo modré karty. Zaměstnavatelé mohou získávat cizince na volná pracovní místa, která nelze obsadit jinak, jestliže předem krajské pobočce Úřadu práce oznámí a projednají s ní záměr zaměstnávat cizince, včetně jejich počtu, druhu práce, kterou budou vykonávat, a předpokládané doby výkonu práce.“⁷⁴

Z důvodu ochrany pracovního trhu lze na uvolněné místo přijmout cizince za předpokladu, že na toto místo nelze přijmout uchazeče o zaměstnání evidovaného na úřadu práce. Úřad práce při vydávání povolení k zaměstnání přihlíží k situaci na trhu práce. Pokud se cizinec dohodne se zaměstnavatelem na nástupu do práce, je povinen

⁷³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nabývání státního občanství ČR* [online] 2013. [cit. 2013-01-27]. Dostupný z [www: <http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nabyvani_obcanstvi>](http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_nabyvani_obcanstvi).

⁷⁴ ČESKO. *Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004. o zaměstnanosti* [online]. 2004 [cit. 2013-01-27]. Dostupný z [www: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_1._ledna_2013.pdf>](http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_1._ledna_2013.pdf).

s nástupem setrvat do doby, než povolení k zaměstnání bude pravomocné, do té doby do práce nastoupit nesmí. Příslušné povolení je vydáváno na konkrétní pracovní místo u určitého zaměstnavatele, je v něm stanoveno místo výkonu práce i druh práce a je vydáváno na dobu maximálně dvou let. Velkou překážkou je pro cizince především to, že není žádným způsobem zohledněna zásada narůstání práv v souvislosti s délkou jejich pobytu nebo výdělečné činnosti na území ČR. Cizinci, kteří pobývají a pracují v ČR mnohdy již řadu let a jsou nuceni prodlužovat své povolení k zaměstnání, nejsou nijak upřednostňováni oproti cizincům, kteří zde nikdy nebyli. Ve většině případů je jim odepřeno, aby vstoupili do evidence uchazečů o zaměstnání a pobírali podporu v nezaměstnanosti bez trvalého pobytu. A to ani tehdy, kdy nepotřebují pracovní povolení anebo již v ČR odpracovali řadu let a po tuto dobu byli řádně sociálně a nemocensky pojištěni.⁷⁵

Zaměstnávání cizinců, tzv. pracovní právní vztahy mezi cizincem a tuzemským zaměstnavatelem se řídí především zákoníkem práce zákonem č. 262/2000 Sb. a souvisejícími předpisy, tak jako u občanů ČR. Podmínky zaměstnávání jsou dále stanoveny zákonem č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, podle kterého mohou být cizinci zaměstnáváni za předpokladu, že obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu (vyžaduje-li to zákon).⁷⁶

Za účelem zaměstnávání cizinců jsou těmto osobám vydávána platná *povolení k zaměstnání* a tzv. *zelené karty* a *modré karty*. Je vydáván pouze jeden typ *povolení k zaměstnání* bez ohledu na požadovanou kvalifikaci zaměstnance. Samotné **povolení k zaměstnání** ještě neopravňuje cizince k výkonu práce, současně si musí vyřídit i povolení k pobytu za účelem zaměstnání. Před vydáním povolení je vyžadován souhlas zaměstnavatele s tím, že cizince zaměstná. Povolení je vydáváno maximálně na dva roky a lze jej pak opakovaně prodloužit nejvýše o dva roky. Zelené i modré karty jsou současně povolením k pobytu i povolením k zaměstnání. **Zelená karta** je vydávána na konkrétní pracovní místo jako povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na území ČR a je určena pro cizince ze zemí, které nejsou členy Evropské unie (Australské společenství, Černá Hora, Chorvatská republika, Japonsko, Kanada, Korejská republika, Nový Zéland, Republika Bosna a Hercegovina, Republika

⁷⁵ TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Brno, 2011, s. 138-140.

⁷⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zahraniční zaměstnanost* [online] 2013. [cit.2013-01-31]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka>.

Makedonie, Spojené státy americké, Srbsko, Ukrajina).⁷⁷ Zelená karta je vydávána na konkrétní pracovní místo u konkrétního zaměstnavatele, které musí být zařazené v registru míst vhodných pro zelené karty. Jakmile je volné pracovní místo v tomto registru zařazeno, může cizinec podat žádost o vydání zelené karty. Ministerstvo vnitra po posouzení žádosti o zelenou kartu písemně informuje zaměstnavatele, zda bylo žádosti cizince vyhověno. Po vydání této karty je zaměstnavateli také písemně sděleno číslo zelené karty a datum jejího převzetí.⁷⁸

K tomu, aby se pracovní trh mohl otevřít i pro cizince z jiných zemí, byl rozšířen počet zemí, jejichž občané si budou moci o zelené karty žádat. Z 12 států v současnosti by této karty mohlo v budoucnu využít dalších 52 států včetně asijských. Od roku 2009, kdy začala Česká republika tyto karty vydávat, využilo této možnosti zatím zhruba 400 cizinců.⁷⁹

Modrá karta je také vázána na konkrétní místo u konkrétního zaměstnavatele, ovšem zákon jasně stanoví podmínky pro pracovní zařazení, pro které je vydávána. Modrá karta je vydávána pro cizince ze zemí, které nejsou členy EU a pro zaměstnání, která vyžadují vysokou kvalifikaci, vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání, pokud trvalo alespoň tři roky. Bez povolení k zaměstnání, modré karty nebo zelené karty mohou být pak zaměstnáváni občané členského státu EU, občané Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska, včetně jejich rodinných příslušníků, nebo rodinných příslušníků občanů ČR a cizinci, na které se vztahují výjimky uvedené v § 98 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.⁸⁰

V uvedené kapitole jsme se pokusili především poukázat na souvislosti spojené se vzrůstajícím počtem cizinců, kteří žijí na našem území, na podstatné změny v migrační politice od roku 1989, kdo a v jakém rozsahu z jednotlivých resortů je odpovědný za integrační politiku a jaké jsou její priority. Zásadní pro cizince však stále zůstává možnost získat pobytový status, včetně zaměstnání v zemi svého pobytu.

⁷⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zahraniční zaměstnanost* [online]. 2013. [cit. 2013-01-31]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka>.

⁷⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zahraniční zaměstnanost* [online]. 2013. [cit. 2013-01-31]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka>.

⁷⁹ NOVINKY.CZ. *Pracovní trh v Česku se otevře pro cizince z více států* [online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/292112-pracovni-trh-v-cesku-se-otevre-pro-cizince-z-vice-statu.html>>.

⁸⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zahraniční zaměstnanost* [online]. 2013 [cit. 2013-01-31]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka>.

V následující kapitole se především zaměříme na povinnosti cizinců po příjezdu do České republiky a na odlišnosti v případě žádostí těchto osob na správních úřadech, zejména na matričním a živnostenském úřadě. V souvislosti s tím zhodnotíme možné komunikační problémy s těmito osobami a navrhneme jejich řešení.

4 Právní postavení cizinců

Z hlediska zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti *nejsou* za cizince považováni a v souladu s tímto zákonem **mají stejné právní postavení jako občané České republiky občané členských států Evropské unie** (Belgie, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie), dále také občané *Norska, Lichtenštejska a Islandu* (patřící do Evropského hospodářského prostoru), jejich rodinní příslušníci, ale také občané *Švýcarska* a jejich rodinní příslušníci. Za rodinného příslušníka občana EU/EHP a Švýcarska je možné bez ohledu na státní příslušnost zařadit jeho manžela nebo manželku, partnera nebo partnerku, se kterým občan EU uzavřel registrované partnerství (v souladu s právními předpisy členského státu), jejich potomky mladší 21 let, pokud jsou na něm závislí, vyživované příbuzné ve vzestupné řadě občana EU/EHP a Švýcarska a jeho manžela, popřípadě manželku nebo registrovaného partnera či partnerku. Za rodinného příslušníka občana EU/EHP a Švýcarska je možné považovat i cizince, který určeným orgánům Ministerstva vnitra hodnověrným způsobem doloží, že s občanem EU žije ve společné domácnosti, nebo má vztah obdobný vztahu rodinnému.⁸¹

4.1 Povinnosti cizinců po příjezdu do České republiky

Po příjezdu do České republiky je cizinec povinen ohlásit místo svého pobytu, pokud předpokládaná doba pobytu na našem území bude delší než 30 dní. V takovém případě se musí osobně dostavit na pracoviště cizinecké policie dle místa svého pobytu v ČR a vyplnit příslušný formulář ve lhůtě do 30 dnů ode dne vstupu na území ČR.⁸²

- je-li občanem EU,
- je-li rodinným příslušníkem občana třetí země a občana EU, který pobývá na území ČR, a to do 3 pracovních dnů ode dne vstupu na území ČR,
- je-li rodinným příslušníkem občana třetí země a občana EU, který nepobývá na území ČR, pouze pokud doba jeho pobytu na území překročí 30 dnů

⁸¹MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Právní postavení občanů EU/EHP, Švýcarska a jejich rodinných příslušníků z hlediska zákona o zaměstnanosti* [online]. 2013 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_eu/zz_eu_prav_postaveni>.

⁸² CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE. *Poradenství cizincům* [online]. 2013 [cit. 2013-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://cizinci.wordpress.com/poradenstvi-cizincum/>>.

a ohlašovací povinnost za něho nesplní ubytovatel. Ohlašovací povinnost se nevztahuje na občany mladší 15 let a specifické kategorie (např. personál zastupitelského úřadu cizího státu).

Občané Evropské unie mohou pobývat na území ČR *bez jakéhokoliv zvláštního povolení*, pouze na základě platného cestovního dokladu nebo průkazu totožnosti. Pokud hodlají na území ČR pobývat po dobu delší než 3 měsíce jsou oprávněni, nikoliv však povinni, požádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu na území ČR, které jim může v mnohém pobyt ulehčit (např. pomůže při prokazování délky pobytu v ČR při pozdější žádosti o trvalý pobyt). *Rodinní příslušníci občana EU a občané třetí země* mohou pobývat na území ČR po dobu *do 3 měsíců*, pokud jsou držitelem platného cestovního dokladu a pokud podléhají vízové povinnosti platného víza vydaného ČR nebo jiným schengenským státem, nebo bez víza (držitel platného dokladu o povolení přechodného nebo trvalého pobytu vydaného jiným státem EU, nebo pobývají-li na území ČR spolu s občanem EU a jejich krátkodobé vízum pozbylo platnosti). Po dobu *delší než 3 měsíce* může v ČR pobývat pouze držitel platného cestovního dokladu a platného průkazu o pobytu rodinného příslušníka-občana EU, resp. bytové karty rodinného příslušníka občana Evropské unie vydané ČR nebo platného průkazu o povolení k trvalému pobytu vydaného ČR. Průkaz o pobytu rodinného příslušníka-občana EU byl vydáván do 31. 12. 2012, kdy byl nahrazen novým dokladem označeným jako bytová karta rodinného příslušníka občana Evropské unie.⁸³

Hlavním cílem bakalářské práce je definovat povinnosti cizinců a zejména pak odlišnosti při vyřizování běžné agendy na správních úřadech oproti občanům České republiky. Vzhledem k obsáhlosti dané problematiky se práce v praktické rovině zaměřila pouze na dva vybrané úřady, a sice především na matriční a živnostenský úřad. V okrese Příbram jsou matriční úřady v těchto obcích:⁸⁴Březnice, Dobříš, Krásná Hora nad Vltavou, Nový Knín, Příbram, Dobříš, Rožmitál pod Třemšínem, Sedlčany, Sedlec Prčice, Dolní Hbity, Dublovice, Hluboš, Hvoždany, Kamýk nad Vltavou, Klučenice, Kosova Hora, Milín, Nečín, Nová ves pod Pleší, Obecnice, Petrovice, Višňová, Zalužany, Jince a Vojenský újezd Brdy. Všechny matriční úřady bez jakýchkoli rozdílů vykonávají shodnou správní agendu týkající se i žadatelů-cizinců. V okrese Příbram

⁸³CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE. *Poradenství cizincům* [online]. 2013. [cit 2013-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://cizinci.wordpress.com/poradenstvi-cizincum/>>.

⁸⁴ STÁTNÍ SPRÁVA. Matriční úřady se sídlem v okrese Příbram [online]. 2013. [cit. 2013-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/d0054?opendocument&:CZ020B>>.

jsou tři živnostenské úřady, a to:⁸⁵ v Dobříši, Příbrami a Sedlčanech, které v souladu se zákonem o živnostenských úřadech (zákon č. 570/1991 Sb.), vykonávají totožné správní úkony.

V práci jsme se zaměřili konkrétně na obec, která je sídlem matričního i živnostenského úřadu, obec s rozšířenou působností Příbram. Je zde sídlo značného množství správních úřadů a můžeme konstatovat, že cizinci žijící v tomto městě zde mají možnost až na malé výjimky, vyřídit veškeré záležitosti související s jejich pobytem na území České republiky. Od orgánů cizinecké policie, kde jsou povinni se hlásit, pokud jejich pobyt na území České republiky překročí délku 30 dnů, přes Úřad práce, kde získají pracovní povolení, Živnostenský úřad, kde získají povolení k podnikání až k Matričnímu úřadu, kde mohou cizinci uzavřít sňatek např. s občanem ČR a také legalizovat pobyt pro své nově narozené dítě. Protože cizinci nejnavštěvovanějšími úřady jsou právě úřady matriční a živnostenský, soustředíme se na odlišnosti při vyřizování běžné agendy právě u těchto úřadů.

4.2 Povinnosti cizinců při uzavírání manželství a narození dítěte na území České republiky

Počet manželství, uzavíraných v České republice, klesl z šedesáti tisíc ročně v devadesátých letech na zhruba čtyřicet pět tisíc v současnosti. Toto však neplatí u sňatků, kde jedním ze snoubenců byl cizinec. Počet smíšených manželství se od roku 1995 zdvojnásobil z 2671 na téměř pět tisíc ročně. V každém desátém manželství, které bylo v České republice v roce 2011 uzavřeno, byl alespoň jedním ze snoubenců cizinec. V roce 2011 bylo uzavřeno 4356 smíšených sňatků, z toho 2384 připadaly na svazek ženy ČR s cizincem, 1722 na sňatek občana ČR s cizinkou a 250 sňatků bylo spojením dvou cizinců. Nejpočetnější byly sňatky Čecha/Češky se státní občankou/občanem Slovenské republiky. Dvojice Čech – Slovenka tvořily 43% z celkem uzavřených manželství s cizincem v roce 2011 a u dvojice Češka – cizinec to bylo 28% sňatků z celkového počtu, kdy cizincem byl občan Slovenské národnosti. Na dalších místech se postavení státních občanství u mužů a žen odlišovala. U mužů byly početnější sňatky

⁸⁵ STÁTNÍ SPRÁVA. Obení živnostenské úřady se sídlem v okrese Příbram [online]. 2013. [cit. 2013-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/d0056?opendocument&:CZ020B>>.

s ženami z Ukrajiny a ženy Češky se nejvíce vdávaly za občany Spojeného království a Německa.⁸⁶

„Občan České republiky může na území České republiky uzavřít manželství s cizím státním občanem, a to formou občanského nebo církevního sňatku.“⁸⁷ Manželství se uzavírá souhlasným prohlášením muže a ženy, kteří spolu chtějí uzavřít manželství, o tom, že spolu vstupují do manželství, které je učiněné svobodně. Prohlášení se činí veřejně, slavnostním způsobem a za přítomnosti dvou svědků. Před uzavřením manželství jsou snoubenci povinni předložit matričnímu úřadu potřebné předepsané doklady, kterými prokáží svoji právní způsobilost k tomu, že mohou uzavřít manželství.

Mezi doklady, které musí cizinec předložit v případě žádosti o uzavření manželství spolu s předepsaným tiskopisem, patří:⁸⁸

- rodný list a doklad o státním občanství,
- doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství,
- potvrzení o osobním stavu a pobytu, je-li cizím státem vydáváno,
- úmrtí list zemřelého manžela, jde-li o ovdovělého cizince;
tento doklad není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství,
- pravomocný rozsudek o rozvodu manželství, je-li cizinec, který chce uzavřít manželství, rozvedený,
- potvrzení o tom, že bude manželství v domovském státě cizince uznáno za platné, je-li uzavíráno zástupcem
- a doklad, kterým je možné prokázat totožnost.

Snoubenec, který je cizincem, je povinen nejpozději v den uzavření manželství předložit matričnímu úřadu potvrzení o oprávněnosti pobytu na území České republiky,

⁸⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sňatečnost*[online]. 2013 [cit. 2013-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>>.

⁸⁷ PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY. *Informace pro cizince žijící v ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-02-04]. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/portal/cizinec/situace/231/232/6131.html#obsah>>.

⁸⁸ ČESKO. *Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů* [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

kteře nesmí být starší sedmi pracovněd dnů vydané Policií České republiky. Tato povinnost se nevztahuje na osoby z členských států Evropské unie.⁸⁹

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení říká, že „je-li oznamovatel neslyšící, nebo němý, popřípadě učiní-li oznámení v jiném než českém, nebo slovenském jazyce, je nutná přítomnost tlumočnicka“.⁹⁰ Proto pokud snoubenec, nebo oba snoubenci nemluví ani nerozumí česky, je při prohlášení o uzavření manželství nutná přítomnost tlumočnicka. Tlumočnicka na vlastní náklady zajišťuje vždy jeden ze snoubenců, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Bez jeho přítomnosti není toto prohlášení možné učinit. Jedná-li se o tlumočnicka, který nebyl jmenován ministrem spravedlnosti, ani předsedou krajského soudu, musí podle zvláštního právního předpisu složit slib do rukou matrikáře.

Znalce (tlumočnicky) pro jednotlivé obory (jazyky) jmenuje ministr spravedlnosti, nebo na základě pověření předseda krajského soudu. Znaleckou a tlumočnickou činnost jsou oprávněni vykonávat pouze znalci a tlumočnicki zapsaní do seznamu znalců a tlumočnicků, který je veřejným seznamem, vedený a spravovaný ministerstvem jako elektronický registr s dálkovým přístupem. Znalecký posudek v listinné podobě musí být podepsán a opatřen otiskem pečeti, jejíž vzhled je stanoven vyhláškou. Podává-li znalec nebo tlumočnick své vyjádření v elektronické podobě, je povinen opatřit jej svým zaručeným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb.⁹¹

Při zápisu uzavření manželství je možné, aby žena užívala příjmení v mužském tvaru, pokud se jedná o cizinku, občanku, která má, nebo bude mít trvalý pobyt v cizině; občanku, jejíž manžel je cizinec, nebo občanku jiné než české národnosti. Užívat příjmení v mužském tvaru může také dítě ženského pohlaví, pokud je cizincem, má, nebo bude mít trvalý pobyt v cizině, jeden z jeho rodičů je cizincem anebo je cizincem jiné než české národnosti. Souhlas se změnou jména nebo příjmení je možné udělit fyzické osobě, která není občanem ČR pouze v případě, má-li povolený trvalý pobyt na

⁸⁹ ČESKO. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

⁹⁰ ČESKO. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

⁹¹ ČESKO. Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967 o znalcích a tlumočnickích ve znění zákona č. 322/2006 Sb. s vyznačením navrhovaných změn. [online]. 1967 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=30964&nr=36~2F1967&rpp=15#local-content>>.

území ČR podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.⁹²

Následující tabulka č. 6 ukazuje počet sňatků, které uzavřeli cizinci na území ČR v letech 2001 – 2010. Údaje se týkají sňatků cizince ženy, cizince muže i sňatků uzavřených dvěma cizinci. Ze zpracovaného přehledu jednoznačně vyplývá, že převažující počet sňatků uzavřeli ve sledovaném období cizinci muži a značný nárůst je možné vidět u sňatků uzavřených dvěma cizinci. Počet sňatků uzavřených na území ČR od roku 2001 až do roku 2004 soustavně narůstal. Od roku 2005 je, až na výjimku v roce 2007, možné pozorovat pozvolný pokles v počtu sňatků uzavíraných cizinci na území České republiky.

Tabulka č. 6: Sňatky cizinců uzavřené na území ČR v letech 2001 – 2010⁹³

Sňatky cizinců v letech 2001 - 2010				
Rok	Žena cizinec	Muž cizinec	Oba cizinci	Celkem
2001	1 691	2 672	54	4 417
2002	1 722	2 824	53	4 599
2003	1 859	2 788	69	4 716
2004	2 011	2 969	72	5 052
2005	1 822	2 652	96	4 570
2006	1 907	2 549	110	4 566
2007	1 940	2 845	184	4 969
2008	1 649	2 585	160	4 394
2009	1 803	2 374	192	4 369
2010	1 707	2 403	214	4 324

Pro úplnost tabulka č. 7 ukazuje počet manželství uzavřených cizinci v Příbrami v roce 2011 podle jednotlivých národností. Z uvedených dat vyplývá, že nejvíce sňatků uzavřeli muži české národnosti s ženami ukrajinské národnosti. Počet uzavřených manželství mezi snoubenci, kdy alespoň jeden ze snoubenců je české národnosti, byl v roce 2011 vyšší, než počet manželství uzavřených mezi cizinci.

⁹² ČESKO. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

⁹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci: demografické události cizinců [online]. 2012 [cit. 2013-02-03]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_demogr_udalosti>.

Tabulka č. 7: Uzavřená manželství cizinců v Příbrami v roce 2011⁹⁴

Počet uzavřených manželství cizinců v Příbrami v roce 2011										
ženy /muži	CZE	SVK	DEU	UKR	KAZ	CHN	RUS	BGR	TUR	MEX
CZE		1								1
SVK			1							
DEU										
UKR	3			1						
KAZ	1									
CHN	1									
RUS	1									
BGR								1		
TUR									1	
MEX										

Tabulka č. 8 popisuje etnické složení snoubenců a počty uzavřených manželství v Příbrami v roce 2012. Porovnáním tabulky č. 7 a tabulky č. 8 zjistíme, že počet uzavřených manželství v letech 2011 a 2012 v okrese Příbram byl shodný. Také počet sňatků uzavřený mezi snoubenci v roce 2012, kdy alespoň jeden ze snoubenců byl české národnosti, byl shodný s počtem manželství uzavřených mezi snoubenci-cizinci. Z uvedených dat vyplývá, že největší počet těchto sňatků byl uzavřen mezi muži slovenské národnosti a ženami české národnosti.

Tabulka č. 8: Uzavřená manželství cizinců v Příbrami v roce 2012⁹⁵

Počet uzavřených manželství cizinců v Příbrami v roce 2012										
ženy /muži	CZE	SVK	UKR	RUS	BGR	COD	POL	IRQ	FRA	DZA
CZE		2				1	1	1	1	1
SVK	1									
UKR	1				1					
RUS	1									
BGR										
COD										
POL	1									
IRQ										
FRA										
DZA										

Zkratky států podle ČSN EN ISO 3166-1:1997 viz příloha č. 3.

Před provedením úkonu – uzavření manželství jsou snoubenci povinni uhradit poplatky související s tímto úkonem. V případě uzavření manželství mezi snoubenci, z nichž pouze jeden má trvalý pobyt na území ČR je účtován poplatek 2 000,- Kč. Za vydání povolení uzavřít manželství mimo stanovenou dobu, nebo mimo úředně určenou

⁹⁴ ZIOPULOSOVÁ, L., vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností, Příbram, 7. února 2013.

⁹⁵ ZIOPULOSOVÁ, L., vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností, Příbram, 7. února 2013.

místnost je poplatek 1 000,- Kč a v případě vydání vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství je poplatek 500,- Kč. Po uzavření manželství je povinností snoubenců, na základě jim vydaného oddacího listu, požádat o vydání nového občanského průkazu nebo cestovního pasu.⁹⁶

K zápisu dítěte cizince do knihy narození za trvání manželství je povinen vždy jeden z rodičů předložit cestovní doklad nebo průkaz povolení k pobytu cizince, pokud mu byl vydán. Ve zvláštních případech, zejména u osob, které žádají o udělení azylu na území ČR, může matriční úřad umožnit nahrazení těchto dokladů čestným prohlášením obou rodičů, nebo jednoho z nich. Dítěti, které není občanem ČR a jehož rodiče nemají státní občanství ČR, lze zapsat více jmen a příjmení podle dohody obou rodičů. U dítěte staršího 15ti let musí být k této dohodě připojen i jeho souhlas. Potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize a doslovný výpis z matriční knihy vedené v jiném než českém jazyce se vydává pouze v českém jazyce. Pokud má být tento doklad použit v cizině, provede úřad s rozšířenou působností, kde byl vydán, nebo krajský úřad na žádost cizince jejich ověření.⁹⁷

4.3 Podmínky živnostenského podnikání na území ČR

Podmínky živnostenského podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním na území České republiky upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Podle citovaného zákona fyzická osoba, která nemá bydliště na území České republiky, nebo právnická osoba, která nemá sídlo na území České republiky, může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud z tohoto nebo zvláštního zákona nevyplývá něco jiného. Zahraniční fyzickou osobou je tedy určena ta osoba, která nemá v České republice bydliště. Pro účely živnostenského zákona se bydlištěm na území České republiky rozumí trvalý pobyt na jejím území.⁹⁸ Živnostenský zákon rozlišuje postavení zahraničních fyzických osob, které jsou občany členského státu Evropské unie, a zahraničních fyzických osob, které jsou občany jiného

⁹⁶ ČESKO. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

⁹⁷ ČESKO. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

⁹⁸ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

státu než členského státu Evropské unie. Vzhledem k tomu, že cílem této práce je zhodnotit postavení cizinců (fyzických osob) v porovnání s občany České republiky při vyřizování běžné agendy na správních úřadech, nebudeme zohledňovat zahraniční právnické osoby.

Jestliže živnostenský zákon ukládá povinnost pro cizince doložit dokumenty, které prokazují určitou skutečnost, rozumí se tím i povinnost zajistit překlad těchto dokumentů do českého jazyka, a to tlumočnickem zapsaným do seznamu znalců a tlumočnicků. Pravost podpisu a otisku razítka na předkládaných originálech dokumentů, které byly vydány v zahraničí, musí být ověřena. Uvedená povinnost se nevztahuje na dokumenty předložené státním příslušníkem členského státu Evropské unie, pokud správní orgán neshledá obavy o správnosti překladu, eventuálně o pravosti podpisu nebo otisku razítka.⁹⁹

Povinností fyzické zahraniční osoby, jejímž záměrem je provozování živnosti na území České republiky, je k ohlášení živnosti a k žádosti o koncesi doložit doklad prokazující udělení víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu. Tato povinnost se nevztahuje na fyzickou zahraniční osobu, která chce provozovat živnost na území ČR prostřednictvím organizační složky svého podniku. Za stejných podmínek jako občané ČR může provozovat živnost fyzická osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana a její rodinní příslušníci.¹⁰⁰

Mezi všeobecné podmínky provozování živnosti fyzickými osobami patří dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost. U občanů České republiky je bezúhonnost dokládá výpisem z evidence Rejstříku trestů. Zahraniční fyzické osoby prokazují bezúhonnost odpovídajícími doklady následovně:¹⁰¹

- státní příslušníci členského státu Evropské unie dokládají výpis z rejstříku trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu nebo členského státu posledního pobytu. V případě, že tento stát uvedené písemnosti nevydává, předloží fyzická osoba čestné

⁹⁹ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2008, částka 42, s. 1673-1752.*

¹⁰⁰ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2008, částka 42, s. 1673-1752.*

¹⁰¹ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2008, částka 42, s. 1673-1752.*

prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo orgánem členského státu, jehož je občanem, nebo před notářem nebo orgánem členského státu posledního pobytu. Tyto doklady nesmí být starší tří měsíců a mohou být nahrazeny dokumenty o uznání odborné kvalifikace, dokazují-li, že je současně splněna podmínka bezúhonnosti;

- státní příslušníci jiného státu než členského státu Evropské unie prokazují bezúhonnost výpisem z evidence trestů nebo rovnocenným dokladem vydaným státem, jehož je fyzická osoba občanem. Pokud tento stát uvedený doklad nevydává, platí opět povinnost doložit čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo orgánem svého domovského státu, nebo před notářem nebo orgánem státu posledního pobytu. Dále bezúhonnost prokazují výpisem z evidence Rejstříku trestů České republiky. Rovněž tyto doklady nesmí být starší tří měsíců.

V souvislosti s prokazováním bezúhonnosti jako jedné ze všeobecných podmínek provozování živnosti všech fyzických osob je vhodné doplnit, že výpis z evidence Rejstříku trestů si v souladu se zákonem o Rejstříku trestů (zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů) vyžádá přímo živnostenský úřad. Žádost o výpis a samotný výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě. Tuzemská fyzická osoba, ani zahraniční fyzická osoba tedy není zatěžována osobním vyřizováním tohoto dokumentu. Jak vyplývá z předchozího odstavce, pro občany jiného členského státu Evropské unie živnostenský zákon vyžaduje prokázat bezúhonnost výpisem z evidence Rejstříku trestů České republiky jen v případě, že jeho posledním pobyttem byla Česká republika.¹⁰²

Zahraněční fyzická osoba, která chce provozovat ohlašovací nebo koncesovanou živnost, v ohlášení živnosti, případně v žádosti o koncesi uvede:¹⁰³

- jméno, příjmení, popřípadě obchodní firmu, státní občanství, rodné číslo, bylo-li přiděleno, datum narození, bydliště mimo území ČR, místo pobytu v ČR (pokud byl povolen),

¹⁰² ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2008, částka 42, s. 1673-1752.*

¹⁰³ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2008, částka 42, s. 1673-1752.*

- provozuje-li živnost prostřednictvím odpovědného zástupce, uvede jeho osobní údaje,
- zřizuje-li organizační složku, uvede označení a umístění organizační složky podniku v ČR (název obce, její části, název ulice, číslo popisné a orientační, bylo-li přiděleno, poštovní směrovací číslo) a osobní údaje vedoucího organizační složky,
- je-li odpovědným zástupcem nebo vedoucím organizační složky podniku osoba s bydlištěm mimo území České republiky, uvede též místo jejího pobytu v České republice, pokud mu byl pobyt povolen,
- dobu povoleného pobytu, jedná-li se o osobu, na kterou se vztahuje povinnost mít povolený pobyt,
- další údaje jsou stejné jako u občana České republiky, tj. předmět podnikání, místo podnikání, identifikační číslo (bylo-li přiděleno), adresa provozovny.

Ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi se podávají u obecního živnostenského úřadu na formulářích vydaných Ministerstvem průmyslu a obchodu. K ohlášení živnosti nebo k žádosti o koncesi je zahraniční fyzická osoba povinna připojit již zmiňované doklady o pobytu a odpovídající dokumenty o bezúhonnosti. Pokud tato osoba zřizuje na území ČR organizační složku podniku, je povinna doložit doklady prokazující existenci podniku mimo území ČR a doklady o jeho provozování; doklad o provozování podniku nedokládá občan členského státu Evropské unie. Dále je povinna doložit doklad prokazující právní důvod pro užívání prostor, v kterých je místo podnikání, nebo je v nich umístěna na území ČR organizační složka podniku. Pro tyto účely je dostačující v písemné podobě souhlasné prohlášení vlastníka nemovitosti, bytu, nebo nebytového prostoru, ve kterém se dané prostory nacházejí. Další doklady připojuje stejně jako občané České republiky; jedná se o doklady prokazující odbornou způsobilost podnikatele nebo odpovědného zástupce stanovuje-li tak živnostenský zákon; prohlášení odpovědného zástupce o tom, že souhlasí s touto funkcí (podpis na prohlášení musí být úředně ověřen, pokud odpovědný zástupce podepíše prohlášení osobně před živnostenským úřadem, ustupuje se od požadavku úředního ověření).¹⁰⁴

V případě, že zahraniční fyzická osoba v rámci ohlášení živnosti splní všechny podmínky dané zákonem, provede živnostenský úřad zápis do živnostenského rejstříku

¹⁰⁴ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

do 5 dnů ode dne doručení ohlášení a vydá podnikateli výpis, ve kterém uvede:¹⁰⁵ jméno a příjmení, rodné číslo (pokud bylo přiděleno), datum narození podnikatele a jeho bydliště, bydliště mimo území ČR, místo pobytu v ČR pokud byl povolen, označení a umístění organizační složky podniku v ČR, pokud byla zřízena, popř. osobní údaje jejího vedoucího, předmět podnikání, místo podnikání, identifikační číslo a dobu, na kterou se živnostenské oprávnění vydává.¹⁰⁶

Zahraničním fyzickým osobám, u nichž musí být splněna podmínka povoleného pobytu na území České republiky, se živnostenské oprávnění vydává na dobu povoleného pobytu. Pokud zahraniční fyzická osoba splní všechny zákonné podmínky mimo podmínky povolení k pobytu, vydá této osobě živnostenský úřad výpis s údaji pro účely řízení o povolení k pobytu. Právo provozovat živnost vznikne této osobě poté až dnem doložení dokladu prokazujícího udělení dlouhodobého víza nebo povolení k dlouhodobému pobytu živnostenskému úřadu, u kterého byla živnost ohlášena. Nesplní-li zahraniční fyzická osoba všeobecné a zvláštní podmínky k provozování živnosti, vydá živnostenský úřad rozhodnutí o nesplnění podmínek k provozování živnosti.¹⁰⁷

U podání žádosti o udělení koncese živnostenský úřad ještě navíc, vyžadují-li to živnostenský zákon nebo zvláštní právní předpisy, předloží žádost o koncesi se všemi doklady prokazujícími splnění všeobecných a zvláštních podmínek provozování živnosti (včetně žádosti o schválení ustanovení odpovědného zástupce) příslušnému orgánu státní správy k zaujetí stanoviska, kterým je živnostenský úřad vázán. Zahraniční fyzické osobě, která má povinnost mít povolený pobyt, se koncese udělí na dobu povoleného pobytu. Živnostenský úřad v případě splnění všech podmínek provozování živnosti a v případě souhlasného stanoviska příslušného orgánu státní správy rozhodne o udělení koncese a vydá rozhodnutí, ve kterém jsou uvedeny stejné údaje, jež jsou stanoveny jako náležitosti pro výpis ze živnostenského rejstříku. V rozhodnutí o udělení koncese živnostenský úřad současně rozhodne o schválení ustanovení odpovědného zástupce, je-li uveden v žádosti, a stanoví podmínky

¹⁰⁵ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

¹⁰⁶ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

¹⁰⁷ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

provozování živnosti v souladu se živnostenským zákonem nebo zvláštními právními předpisy. Do 5 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese živnostenský úřad tuto skutečnost zapíše do živnostenského rejstříku a podnikateli vydá výpis.¹⁰⁸

Jak již bylo uvedeno, zahraniční fyzické osobě, která má povinnost mít povolený pobyt, se živnostenské oprávnění k provozování jak ohlašovací živnosti, tak koncesované živnosti, vydává pouze na dobu povoleného pobytu. Živnostenské oprávnění ale nezaniká uplynutím doby planosti, jestliže podnikatel před koncem této lhůty učiní oznámení, že bude v dané činnosti dále pokračovat nebo požádá o změnu rozhodnutí o udělení koncese vydané na dobu určitou. Pokud je oprávnění k provozování živnosti stále spojeno s povolením vázáno na povolení k pobytu v ČR, je zahraniční fyzická osoba povinna toto nové povolení doložit. V případě, že tak neučiní, živnostenský úřad ji vyzve a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu, a to minimálně na dobu povoleného pobytu. Není-li povolení k pobytu doloženo ve stanovené lhůtě, živnostenské oprávnění zaniká posledním dnem této lhůty.¹⁰⁹

Po vydání výpisu ze živnostenského rejstříku je živnostenský úřad povinen o této skutečnosti informovat příslušného správce daně, Český statistický úřad, příslušnou správu sociálního zabezpečení podle místa povoleného pobytu, místa podnikání nebo umístění organizační složky podniku zahraniční osoby, příslušnou zdravotní pojišťovnu nebo orgán, který spravuje registr všech pojištěnců všeobecného zdravotního pojištění. O vydání výpisu z živnostenského rejstříku osobám, které musí mít povolený pobyt, se informuje také Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky. Uvedená povinnost platí i v případě změny v živnostenském rejstříku při pokračování v provozování živnosti po úmrtí podnikatele, přerušení nebo pokračování v provozování živnosti, rozhodnutí o pozastavení nebo zrušení živnostenského oprávnění apod. Obdobným způsobem se postupuje u koncesovaných živností, kde se informační povinnosti živnostenského úřadu vztahuje dále na rozhodnutí o udělení koncese, včetně změn těchto rozhodnutí. Tyto údaje se navíc poskytují orgánu státní správy, který je příslušný k vydání stanoviska k udělení koncese. Ministerstvu vnitra se oznamuje i vznik živnostenského oprávnění, pozastavení a zrušení živnostenského

¹⁰⁸ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

¹⁰⁹ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

oprávnění a rozhodnutí o tom, že živnostenské oprávnění nevzniklo, přerušení provozování živnosti, zápisy o tom, že ohlašovatel nebo žadatel o koncesi nesplnil podmínky, pro vznik živnostenského oprávnění, rozhodnutí o zastavení řízení o udělení koncese a rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení koncese.¹¹⁰

Z uvedeného je zřejmé, že Ministerstvu vnitra jsou ze zákona poskytovány veškeré informace o jednotlivých zahraničních fyzických osobách (u nichž je živnostenské oprávnění vázáno na povolení k pobytu na území České republiky), které živnost provozují, přechodně živnost neprovozují, živnostenské oprávnění jim nevzniklo nebo jim živnostenské oprávnění zaniklo. Tyto informace jsou pak využívány v řízení o povolení pobytu nebo o prodloužení povoleného pobytu.¹¹¹

Zahraniční fyzické osoby z tzv. třetích zemí mají z hlediska živnostenského zákona téměř rovnocenné podmínky pro vstup do podnikání jako občané České republiky a občané Evropské unie. Odlišnost se týká pouze povinnosti doložit doklad o bezúhonnosti ze země původu a doklad o povolení k pobytu. Můžeme tedy konstatovat, že tyto osoby nejsou z hlediska živnostenského zákona zatěžovány více, než občané České republiky.

Následující tabulka č. 9 ukazuje počet cizinců v České republice v letech 2001-2011 podle postavení v zaměstnání. Z hlediska postavení v zaměstnání dlouhodobě převažují cizinci evidovaní úřady práce nad cizinci-živnostníky. Z předložených dat vyplývá, že počet cizinců evidovaných na úřadech práce, ale i počet cizinců živnostníků rok od roku stoupá. V roce 2009 byl poprvé zaznamenán značný pokles v počtu cizinců podle postavení v zaměstnání, který byl dán i snižujícím se počtem přichozích cizinců v tomto roce do České republiky jako cílové země svého pobytu.

¹¹⁰ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

¹¹¹ ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

Tabulka č. 9: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání v letech 2001 - 2011¹¹²

Počet cizinců zaměstnaných v ČR podle postavení v zaměstnání v letech 2001 - 2011			
Rok	Evidovaní na ÚP	Živnostníci	Celkem
2001	103 652	64 000	167 652
2002	101 179	60 532	161 711
2003	105 738	62 293	168 031
2004	107 984	65 219	173 203
2005	151 736	67 246	218 982
2006	185 075	65 722	250 797
2007	240 242	68 785	309 027
2008	284 551	77 158	361 709
2009	230 709	87 753	318 462
2010	215 367	90 983	306 350
2011	217 862	93 059	310 921

Přesné údaje o počtu živnostníků-cizinců na okrese Příbram v letech 2001-2012 bohužel nejsou k dispozici, živnostenský úřad v Příbrami nevede statistiku živnostníků-cizinců.

S cizinci, kteří podnikají, se však můžeme v Příbrami setkat téměř na každém kroku. Při procházce Pražskou ulicí, která je jakousi hlavní třídou a centrem veškerého života ve staré části města, není možné nevidět občany vietnamské národnosti, kteří v několika obchodech pracují. Není to jen fyzická odlišnost těchto občanů od občanů města, ale také obchodní nápisy na dveřích, či jména odpovědné osoby, které jednoznačně ukazují, že majitelem zmíněného obchodu je cizinec. Samotné centrum města však není žádnou výjimkou. S cizinci jako majiteli a provozovateli malých obchodů se smíšeným zbožím se můžeme setkat ve všech částech města. Komunikaci s těmito občany je možné zhodnotit jako dobrou i vzhledem k tomu, že ve svých obchodech zpravidla zaměstnávají alespoň jednoho českého občana, který se se zákazníky vždy domluví.

¹¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: zaměstnanost v ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_zamestnanost>.

4.4 Komunikace s cizinci na matričním a živnostenském úřadě v Příbrami

Dílčím cílem práce je zhodnotit komunikační problémy cizinců na úřadech a navrhnout opatření, která by vedla ke zlepšení stávajícího stavu.

Při jednání, komunikaci, ale i v případě vyhotovování písemností se na správních úřadech vždy používá český jazyk. Z důvodu příbuznosti je také možné používat jazyk slovenský. Podle zákona č. 500/2004 Sb. Správní řád je účastník řízení povinen písemnosti vyhotovené v cizím jazyce předložit jak v originálním znění, tak současně v úředně ověřeném překladu do jazyka českého. Pokud správní orgán, který je účastníkem řízení osobě sdělí (např. na úřední desce), že překlad nepožaduje, tato povinnost odpadá.¹¹³

Podle vyjádření vedoucího živnostenského úřadu probíhá komunikace s cizinci na tomto oddělení vždy v českém jazyce. Většina cizinců má základní znalosti českého jazyka, ale především mají snahu se na úřadech tímto jazykem domluvit. Můžeme konstatovat, že počet cizinců, kteří jsou schopni domluvit se česky alespoň minimálně, pomalu, ale jistě narůstá. Je zřejmé, že počet některých komunit se u nás rozrostl do té míry, že cizinci veškerou činnost a komunikaci uskutečňují pouze v rámci své komunity, mimo ni pouze v omezeném rozsahu.¹¹⁴

Podle Ústavního zákona č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod je zaručeno, že „každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka“.¹¹⁵

Je-li účastníkem řízení na správním úřadě osoba, která není občanem České republiky, je povinna si tlumočnicka obstarat na své náklady sama, pokud zákon nestanoví jinak. Jedná-li se však o občana České republiky, který *přísluší k národnosti menšině*, která již dlouhodobě žije na území České republiky, má právo jednat a předkládat žádosti v řízení před správním orgánem v jazyce své národnosti menšiny. V případě, že správní orgán nemá úřední osobu, která by jazyk národnosti menšiny

¹¹³ ČESKO. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 Správní řád. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2004*, částka 174, s. 9782-9827.

¹¹⁴ HAUPTMANN, O., vedoucí Obecního živnostenského úřadu, Příbram, 7. února 2013.

¹¹⁵ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Listina základních práv a svobod* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=181>>.

ovládala, je povinen si tuto osobu obstarat sám občan, náklady na tlumočení a pořízení překladu však v tomto případě hradí sám správní orgán.¹¹⁶

Mezi uznávané národnostní menšiny, které mají své zastoupení v Radě vlády pro národnostní menšiny, patří tyto:¹¹⁷

- Bulharská národnostní menšina
- Chorvatská národnostní menšina
- Maďarská národnostní menšina
- Německá národnostní menšina
- Polská národnostní menšina
- Romská národnostní menšina
- Rusínská národnostní menšina
- Ruská národnostní menšina
- Řecká národnostní menšina
- Slovenská národnostní menšina
- Srbská národnostní menšina
- Ukrajinská národnostní menšina

Tyto uznávané národnostní menšiny mají na území České republiky svůj historický původ. Zakládají zde spolky (zejména občanská sdružení) a mají garantovanou podporu i ze strany státu.

Pro upřesnění následující tabulka č. 10 zobrazuje rozložení obyvatelstva podle národností v České republice ke dni 26. 3. 2011 – datu sčítání lidu.

¹¹⁶ ČESKO. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 Správní řád. In: *Sbírka zákonů, Česká republika. 2004*, částka 174, s. 9782-9827.

¹¹⁷ NÁRODNOSTNÍ MENŠINY. *Uznávané národnostní menšiny* [online]. 2013 [cit. 2013-02-14]. Dostupný z WWW: <http://www.multikulturazlin.cz/o.php?o=narodnostni_mensiny---uznavane_narodnostni_mensiny>.

Tabulka č. 10: Rozdělení obyvatelstva České republiky podle národností ke dni 26. 3. 2011 – datu sčítání lidu¹¹⁸

Rozdělení obyvatelstva podle národnosti			
Národnost	Abs.	Národnost	Abs.
česká	6 711 624	bulharská	4 999
moravská	521 801	rumunská	1 921
slezská	12 214	řecká	2 043
slovenská	147 152	vietnamská	29 660
polská	39 096	albánská	673
německá	18 658	chorvatská	1 125
romská	5 135	srbská	1 717
maďarská	8 920	ruská	17 872
ukrajinská	53 253	židovská	521
rusínská	739	moldavská	2 929
běloruská	2 013	mongolská	3 735
čínská	3 212	Obyvatelstvo celkem	10 436 560

Z tabulky vyplývá, že největší počet osob se přihlásil k národnosti české, moravské a slovenské. Z ostatních národností bylo největší zastoupení na celkovém počtu obyvatel v ČR z obyvatel ukrajinské a vietnamské národnosti.

Jak upřesnil vedoucí živnostenského úřadu, při komunikaci s živnostenským úřadem v Příbrami využívají cizinci tu nejsnazší cestu. Potřebují-li osobu, která by jim na úřadě tlumočila, volí jednoznačně osobu jim známou nebo blízkou. S tím, že by byl jednání na úřadě přítomen oficiální tlumočnick, nebo že by občan ČR hlásící se k národnostní menšině jednal za pomoci tlumočnicka a požadoval úhradu nákladů na tlumočení v souladu s § 16 odst. 4 Zákona č. 500/2004 Sb. Správní řád, se za dobu existence živnostenského úřadu v Příbrami dosud nesetkali. Nejen osoby blízké a známé, ale také cizinci, kteří získali občanství České republiky, ovládají český jazyk poměrně dobře.¹¹⁹

Značný rozdíl v komunikaci s cizinci můžeme pozorovat při jednání na oddělení matriky, obřadů a slavností. Zde využít k tlumočení pouze osoby blízké nebo známé není umožněno. Ze strany správního úřadu je striktně vyžadována přítomnost tlumočnicka, a to zejména proto, že jakékoliv nepochopení a z toho plynoucí pochybení může vést až k protiprávnímu vydávání úředních dokladů. Tlumočnick je vždy povinen

¹¹⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Obyvatelstvo* [online]. 2003. [cit. 2013-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/04000-12-n_2012>.

¹¹⁹ HAUPTMANN, O., vedoucí Obecního živnostenského úřadu, Příbram, 7. února 2013.

prokázat správnímu úřadu své zákonné oprávnění spočívající v zapsání do seznamu znalců a tlumočnicků a zaměstnanec úřadu je povinen ověřit jeho totožnost. Tato opatření směřují k zabránění možných nedorozumění při komunikaci s cizinci.¹²⁰

Jakékoliv výraznější problémy v komunikaci s cizinci vedoucí živnostenského úřadu rázně odmítl. Komunikace je pro cizince zkrátka obtížnější, jako pro každého, kdo nezná ani jazyk, ani místní poměry v dané zemi svého pobytu. Je často velice obtížné například vysvětlení pojmu *Okresní správa sociálního zabezpečení*. Cizinci často netuší, o jaký úřad se jedná a co představuje. V pochopení této problematiky jim opět pomáhají jejich příbuzní a známí, kteří na území České republiky pobývají již delší dobu a dobře se orientují v místních poměrech. Přestože komunikace s cizinci je pro úředníky náročnější, než jednání s klienty hovořícími českým jazykem, vždy při jednání dochází ke shodě. S žádnými obtížemi se úředníci nesetkávají ani při vyplňování předepsaných tiskopisů. Tyto jsou podle zákona tištěny v českém jazyce, ovšem vyplňují je vždy pouze pracovníci živnostenského úřadu, kdy údaje potřebné k vyplnění zjišťují dotazem od žadatelů, nebo ověřením z předkládaných dokladů.¹²¹

Také na oddělení matriky, obřadů a slavností v Příbrami se dosud s žádnými obtížemi při komunikaci s cizinci nesetkali. Při předávání tiskopisů, které je nezbytné např. k žádosti o uzavření manželství vyplnit, je cizincům trpělivě vysvětleno, jaké údaje je potřeba vyplnit a ověřeno, zda danému vysvětlení správně rozumí. Všechny tiskopisy jsou dle zákona tištěny v úředním, tedy českém jazyce, a proto je zde pomoc úředníků opravdu nepostradatelná.¹²²

Problematickou se při jednání s cizinci jeví možnost využít při komunikaci s cizinci jazykových znalostí úředníků, uvedl vedoucí Obecního živnostenského úřadu. I přesto, že zákon jazykové znalosti a jejich využívání úředníkům nepředepisuje, umožňuje Městský úřad v Příbrami svým zaměstnancům výuku anglického jazyka v pracovní době v prostorech úřadu. Avšak i v případě, že by úředník měl dostatečné znalosti cizího jazyka a byl schopen v tomto jazyce komunikovat, tato možnost se úředníkům živnostenského úřadu nedoporučuje. Jedním z důvodů, proč je úředníkům doporučeno v komunikaci vždy využívat tlumočnicka, je zejména snaha předejít možným nedorozuměním, které by mohly v budoucnu úřadu způsobit nemalé problémy. Druhým a nezanedbatelným důvodem je zjištění, že nejfrekventovanějšími jazyky, které

¹²⁰ ZIOPULOSOVÁ, L., vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností, Příbram, 7. února 2013.

¹²¹ HAUPTMANN, O., vedoucí Obecního živnostenského úřadu, Příbram, 7. února 2013.

¹²² ZIOPULOSOVÁ, L., vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností, Příbram, 7. února 2013.

se v komunikaci v cizinci používají, jsou vietnamština a ukrajinština, což nejsou jazyky běžně vyučované.¹²³

Při poskytování informací ze strany správních úřadů cizincům zcela chybějí jakékoliv informace (pokyny k vyplnění žádostí) v jejich mateřském jazyce. Cizinci jsou tak odkázáni vždy pouze na pomoc jiné osoby, ať už tlumočnicka, nebo osoby blízké.

Zajistit dobře jazykově vybaveného tlumočnicka z jazyků, které nejsou příliš využívané, bývá někdy problematické. K vyřešení tohoto problému by mohl napomoci i projekt Ministerstva práce a sociálních věcí *Sociální tlumočení ve styku s cizinci*. Tento projekt je zaměřen především na cizince, kteří jsou dobře jazykově vybaveni a je to pro ně zajímavá možnost profesního uplatnění. Cílem je vytvořit vzdělávací modul pro potenciální sociální tlumočnicka z *vietnamské, mongolské a ruské komunity* s možností proškolení a odborné stáže. Vzdělávací program je rozdělen do dvou částí. První část se soustřeďuje především na zásady a techniky tlumočení, účastníci programu získají vědomosti z oblasti etiky, komunikativních dovedností, specifík komunitního tlumočení a jiných relevantních témat. Druhá část je vedena ve vietnamském, mongolském a ruském jazyce a soustřeďuje se na témata z oblasti školství, vzdělávání, každodenního života v ČR, zdravotnictví, pobytového zákona, zaměstnání atd. Účast na vzdělávacím projektu je pro účastníky bezplatná, pro úspěšné absolventy je zajištěna placená stáž, kde budou moci v praxi využít svých teoretických znalostí a za kterou budou i finančně ohodnoceni.¹²⁴

I toto by mohla být jedna z možností jak využít jazykových znalostí cizinců žijících na území České republiky, kteří dokonale ovládají jazyk své komunity, ale především znají její národní kulturu a zvyky.

4.4.1 Návrhy zlepšení komunikace s cizinci

Na základě zjištěných informací na matričním a živnostenském úřadě týkajících se komunikace s cizinci je zřejmé, že jednání správních orgánů vůči těmto osobám není možné považovat za zcela vstřícné. Cizinci možná z ostychu, možná z neznalosti a možná i z nedostatku finančních prostředků nevyužívají tlumočnicka, kteří by jim garantovali rovnocenné postavení s úředníky správních úřadů. I přesto, že úředníci za žadatele vyplňují mnohé žádosti (viz živnostenský úřad) a nebo se jim snaží trpělivě

¹²³ HAUPTMANN, O., vedoucí Obecního živnostenského úřadu, Příbram, 7. února 2013.

¹²⁴ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Integrace cizinců* [online]. 2011. [cit. 2013-02-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/11170>>.

vysvětlovat, co je potřeba do předepsaných kolonek vyplnit (viz matriční úřad), stále je zde jazyková bariéra, která cizincům často neumožňuje přesně pochopit, co je po nich požadováno.

Jednou z možností jak řešit komunikaci s cizinci na správních úřadech by mohlo být poskytování informačních brožur s pokyny k vyplňování předepsaných tiskopisů při samotném vyřizování žádostí, zároveň s vyplněnými vzorovými tiskopisy v jazyce žadatele. Současně by bylo nezbytné tyto pokyny umístit v elektronické podobě na webové portály, kde by byly pro žadatele přístupnější. Cizinci by tak nejen z pokynů, ale především ze vzorově vyplněných formulářů měli dostatek informací a zároveň by pro ně odpadla povinnost kontaktovat a být závislým při vyřizování žádosti na úřadech na tzv. třetích osobách.

Další z možností řešení komunikace s cizinci na správních úřadech by mohla být osoba tzv. koordinátora, zaměstnance městského úřadu v Příbrami, na kterého by byli cizinci směřováni ihned po příchodu na správní úřad. Byla by to konkrétní osoba, která by se těchto osob ujala, pomohla jim v orientaci na správním úřadě, mezi jednotlivými odděleními, ale byla by jim nápomocna i v komunikaci mezi samotnými cizinci a úředníky jednotlivých oddělení při vyřizování jejich žádostí. Nezbytným předpokladem osoby koordinátora je zde výborná jazyková vybavenost. Nelze samozřejmě obsáhnout mateřské jazyky všech přichozích cizinců, ovšem znalost zejména anglického, ruského a ukrajinského jazyka by měla být podmínkou pro vykonávání této činnosti. Z dalších cizích jazyků, které by měla osoba koordinátora ovládat při komunikaci s cizinci v příbramském regionu, by to měly být z důvodu největšího počtu cizinců jako žadatelů na správních úřadech, alespoň základy vietnamštiny.

V neposlední řadě by výraznou pomocí v komunikaci cizinců se správními úřady mohly být i neziskové organizace. Přímo v Příbrami je to Arcidiecézní charita Praha-Středisko migrace Poradna pro uprchlíky a migranty, která poskytuje poradentví, ale také terénní služby v Praze, v Mladé Boleslavi, Mělníku a Poděbradech. Tím, že je Příbram umístěna v samém srdci Středočeského kraje ve vzdálenosti cca. 60 km od Prahy, je větší možností pro cizince využití pomoci neziskových organizací¹²⁵ i z Hlavního města Prahy (viz příloha).

¹²⁵ MVCR. Kontakty na nestátní neziskové organizace [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupný na WWW: <www.mvcr.cz/mvcren/file/list-of-ngos-pdf.aspx>.

Cílem navrhovaných změn je nejen pomoci těmto osobám v komunikaci s úředníky správních úřadů, ale především jim umožnit v co možná nekratším čase integraci do nové společnosti.

Závěr

Cizince, kteří přicházejí do České republiky ať již jako jednotlivci, nebo více početné skupiny a musí zde dobrovolně či nedobrovolně žít, už dnes nemůžeme v žádném případě považovat za něco neobvyklého a výjimečného. Jen málo z nás, kteří jsme nezažili pocit odcizení a osamocení v nové zemi, si dokáže představit, s čím se tyto osoby musejí vyrovnat. Je to nejen ztráta jistoty v podobě rodiny a přátel, ale především nutnost přizpůsobit se novým podmínkám, chápat odlišnou kulturu i politické, hospodářské i společenské uspořádání nové země. Největší překážkou však bývá pro cizince jazyková bariéra, jejíž zdolání závisí na možnosti být chápán, respektován a tolerován jako rovnocenný partner občanů nového státu. Důvody, pro které byly tyto osoby nuceny opustit svou rodnou zemi, bývají různé. Někdy je to hrozba ozbrojeného konfliktu, únik před útrapami bídy, pronásledování a zneužívání, jindy jsou to ekonomické důvody. Všechny tyto důvody však mají společný cíl. Přežít a nalézt v nové zemi pro sebe a své blízké lepší budoucnost.

Není to však právě vstřícnost, pochopení a tolerance ze strany obyvatel hostitelské země, s čím se cizinci po svém příchodu setkávají, jsou to často předsudky, stereotypy a diskriminace. Výjimkou nejsou ani projevy rasismu hraničící s šovinismem a xenofobií. Neochota a nepřipravenost ze strany většinové společnosti přijmout a uznat cizince za své, ale i uzavřenost komunity cizinců, to vše jsou překážky, které brání integraci těchto osob a jejich zapojení do běžného života.

Migrační politika za posledních dvacet let došla značných změn a ne vždy to byly změny, které byly pro cizince pozitivní. Zásadní změna nastala po roce 2011, kdy byl rozšířen okruh možností pro cizince, jak získat pobyt i zaměstnání. Došlo k přenesení působnosti z policie na Ministerstvo vnitra, které je hlavním pilířem v utváření a realizaci migrační a integrační politiky. Značné podpory se cizincům dostalo ze strany neziskových organizací, které napomáhají cizincům ihned při příchodu. Poskytují jim potřebné informace k vyřízení povolení k pobytu a povolení k zaměstnání, což jim umožňuje brzké začlenění do společnosti hostitelské země. Získání jistoty v podobě pobytového statusu, jistoty zaměstnání, ale především v možnosti získat státní občanství země svého pobytu, jsou pro cizince garancí ze strany dané země, že jim na osobách, které do země přicházejí, záleží.

Z obecného hlediska je možno říci, že informovanost cizinců o jejich povinnostech po příchodu do České republiky je dobrá. Z usnesení vlády¹²⁶ vyplývá, že cizinci jsou již před příchodem na území České republiky v zemi svého původu informováni o podmínkách pobytu v cílové zemi, ale i o možných rizicích spojených s nedodržením zákonů. Důležité jsou pro cizince zejména kontakty na úřady, organizace a webové portály, které hrají hlavní roli při začleňování těchto osob do společnosti. Nejpodstatnější je však kontaktování vlastní komunity, která již v dané zemi žije. Vlastní jazyk, podpora a zejména zkušenosti získané za dobu pobytu v dané zemi jsou pro tyto osoby nepostradatelným pomocníkem především v prvních měsících pobytu.

Cílem práce bylo zjištění odlišností v postavení cizinců oproti občanům České republiky, přičemž jsme se zaměřili konkrétně pouze na dva vybrané úřady, a sice na matriční a živnostenský úřad. Je možné říci, že ač by se mohlo zdát, že jazyková bariéra bude pro cizince při vyřizování žádostí na těchto úřadech nepřekonatelným problémem, opak je však pravdou. Z řízených rozhovorů vyplynulo, že cizinci mají dobré znalosti českého jazyka a zpravidla v běžné komunikaci rozumějí. Pomoci tlumočnicka, až na výjimky, například při uzavírání manželství, kdy je jeho přítomnost nezbytnou podmínkou, nevyužívají. Spíše se spoléhají na podporu a pomoc svých přátel, známých a členů vlastní komunity, kteří jazyk dobře ovládají.

Povinnosti cizinců při vyřizování žádostí na správních úřadech se od povinností občanů ČR zásadně neodlišují. Veškeré tiskopisy, které jsou žadatelé, ať už se jedná o občany ČR či cizince, povinni spolu s žádostí předložit, jsou shodné. Odlišnost spočívá především v povinnosti doložit povolení k pobytu a povolení k zaměstnání na území České republiky. Nedostatkem ze strany hostitelské země je však absence jakýchkoliv informačních brožur s pokyny pro cizince k vyplnění žádostí na správních úřadech v jazyce žadatelů. Cizincům se tak informace, pokud dobře nerozumějí, dostávají vždy pouze zprostředkovaně. Řešením by zde mohlo být nejen poskytování těchto brožur v jazyce žadatele při vyřizování žádostí na správních úřadech, ale zároveň by bylo nezbytné tyto pokyny umístit v elektronické podobě na webové portály, kde by byly pro žadatele přístupnější. Současně s tím by nespornou výhodou pro tyto osoby byly i vyplněné vzorové formuláře právě v jazycích žadatelů. Cizincům by tak odpadla nutnost, i v případě byť jednoduššího správního úkonu (vypisování údajů do žádosti)

¹²⁶ VLÁDA. *Postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců - Společné soužití v roce 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/943/USNESENI_VLADY_04012012.pdf>.

vyhledávat pomoc druhé osoby. Cizincům by tak bylo umožněno zapojení do běžného života společnosti bez jakéhokoliv omezení.

Další pomocí a vstřícným krokem ze strany hostitelské země by mohlo být zavedení přímo na správních úřadech institutu tzv. koordinátora, osoby přímo určené ke komunikaci s cizinci. Tato osoba by cizincům napomohla především v samotné orientaci na správním úřadě, ale byla by přítomna i při jednání a vyřizování žádostí na jednotlivých odděleních, což by pro tyto osoby mohlo být dokladem a zárukou, že cizinci jsou pro nás při jednání na správních úřadech rovnocennými partnery s občany ČR.

Významným pomocníkem v komunikaci s cizinci by se mohly stát i neziskové organizace, které mají z jednání s těmito osobami značné zkušenosti, znají mentalitu jednotlivých národností a dokáží se často dobře domluvit. Jsou to právě neziskové organizace, které bývají osloveny jako první ze strany cizinců po příchodu do hostitelské země. A právě pochopení, vstřícnost, důvěra a pomoc jsou důvody, pro které se k nim cizinci znovu vrací.

Možností, jak zlepšit komunikaci s cizinci na správních úřadech bychom našli více, není to však o tom, nalézt cokoliv nového, ale především najít v samotných lidech, kteří jsou s cizinci ve styku spoustu trpělivosti, vstřícnosti, ale hlavně ochoty a snahy pomoci. Bez těchto základních vlastností nemůžeme očekávat, že u nás budou cizinci rádi žít, ale že se k nám budou rádi i po letech vracet.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. 1. vyd. Praha : Multikulturní centrum, 2006. 78 s. ISBN 80-239-7825-X.
2. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
3. LEONTIYEVA, Y., VÁVRA, M. *Postoje k imigrantům*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav Akademie věd ČR 2009. 121 s. ISBN 978-80-7330-173-6.
4. LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století*. 1. vyd. Český Těšín : Nakladatelství Dialog Litvínov 2007. 412 s. ISBN 80-7382-006-4.
5. MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kolektiv. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2007. 218 s. ISBN 978-80-246-1361-1.
6. NIESSEN, J. *Rozmanitost o soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. 1. vyd. Praha : Rada Evropy, 2000. 115 s. ISBN 92-871-4345-5.
7. PÁNA, L. *Vztah české majority a národnostních menšin v Jihočeském kraji*. 1. vyd. České Budějovice : VŠERS, 2007. 120 s. ISBN 978-80-86708-53-9.
8. PETRUCIOVÁ, J. *Multikulturalismus, kultura, identita*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 2005. 66 s. ISBN 80-7368-083-1.
9. PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha : Grada, 2010. 1. vyd. 199 s. ISBN 978-80-247-3069-1.
10. PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 200 s. ISBN 80-7178-885-6.
11. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. 1. vyd. Praha : Triton, 2006. 263 s. ISBN 80-7254-866-2.
12. ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 215 s. ISBN 978-80-86429-83-0.
13. ŠATAVA, L. *Národnostní menšiny v Evropě*. 1. vyd. Praha : Ivo Železný 1994. 385 s. ISBN 80-7116-375-9.
14. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

15. TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.) *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I.* 1. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2011. 183 s. ISBN 978-80-87474-19-8.
16. *UNIVERSUM : Všeobecná encyklopedie 1., 2., 4., 6., 8., a 9. díl.* 1. vyd. Praha : Euromedia Group Odeon, 2000. 738 s. ISBN 80-207-1061-2.

Elektronické zdroje

1. CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE. *Poradenství cizincům* [online]. 2013 [cit. 2013-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://cizinci.wordpress.com/poradenstvi-cizincum/>>.
2. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Postup při aktualizované koncepci integrace cizinců – společné soužití v roce 2012* [online]. Praha, 2012 [cit. 2012-09-17]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0E0030F05E/\\$File/USNESEN%C3%8D_VL%C3%81DY_%C4%8CR_ze_dne_4.1.2012_%C4%8D._6_k_Postupu_p%C5%99i_realizac.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0E0030F05E/$File/USNESEN%C3%8D_VL%C3%81DY_%C4%8CR_ze_dne_4.1.2012_%C4%8D._6_k_Postupu_p%C5%99i_realizac.pdf)>.
3. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Integrace cizinců* [online]. 2011 [cit. 2013-02-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/11170>>.
4. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2013* [online]. 2013 [cit. 2013-01-28]. Dostupný z www: <<http://www.cizinci.cz/files/clanky/988/Postup.pdf>>.
5. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Právní postavení občanů EU/EHP, Švýcarska a jejich rodinných příslušníků z hlediska zákona o zaměstnanosti* [online]. 2013 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_eu/zz_eu_prav_postaveni>.
6. MVCR. *Kontakty na nestátní neziskové organizace* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupný na WWW: <www.mvcz.cz/mvcren/file/list-of-ngos-pdf.aspx>.
7. NOVINKY.CZ. *Pracovní trh v Česku se otevře pro cizince z více států* [online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupný z WWW:

- <<http://www.novinky.cz/ekonomika/292112-pracovni-trh-v-cesku-se-otev-re-pro-cizince-z-vice-statu.html>>.
8. PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY. *Informace pro cizince žijící v ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-02-04]. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/portal/cizinec/situace/231/232/6131.html#obsah>>.
 9. STÁTNI SPRÁVA. Matriční úřady se sídlem v okrese Příbram [online]. 2013. [cit. 2013-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/d0054?opendocument&:CZ020B>>.
 10. *Třípísmenné zkratky států podle ČSN EN ISO 3166-1:1997* [online]. 2007 [cit. 2013-02-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.capro.cz/odkazy/zkratky-statu-podle-csn/>>.
 11. VLÁDA. *Evropská charta regionálních či menšinových jazyků* [online]. Praha, 2006 [cit. 2012-10-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/evropska-charta-regionalnich-ci-mensinovyh-jazyku-17547/>>.
 12. VLÁDA. *Postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců - Společné soužití v roce 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/943/USNESENI_VLADY_04012012.pdf>.
 13. VLÁDA. *Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin* [online]. Praha, 2005 [cit. 2012-10-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcova-umluva-o-ochrane-narodnostnich-mensin-6912>>.

Legislativní zdroje

ČESKO. Zákon č. 224 ze dne 27. července 2011. Úplné znění zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 80, s. 2282-2399.

ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 2. srpna 2001. změna zákona č. 320 /2002 Sb., oprávech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

[online]. 2003 [cit. 2012-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.mkc.cz/img/otevrena_skola/ke_stazeni/novela_zakona_o_narodnostnich_mensinach.pdf>.

ČESKO. Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004. o zaměstnanosti [online]. 2004 [cit. 2013-01-27]. Dostupný z www:<http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_1._ledna_2013.pdf>.

ČESKO. Zákon č. 301 ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů [online]. 2000 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/integrace/021matrika.pdf>>.

ČESKO. Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967 o znalcích a tlumočnících ve znění zákona č. 322/2006 Sb.s vyznačením navrhovaných změn [online]. 1967 [cit. 2013-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=30964&nr=36~2F1967&rpp=15#local-content>>.

ČESKO. Zákon ze dne 20. března 2008, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 42, s. 1673-1752.

ČESKO. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 Správní řád. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 174, s. 9782-9827.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Listina základních práv a svobod* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=181>>.

Dotazování odborníci:

- ZIOPULOSOVÁ, L., vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností, Příbram, 7. února 2013.
- HAUPTMANN, O., vedoucí Obecního živnostenského úřadu, Příbram, 7. února 2013.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet cizinců pobývajících na území ČR s trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v letech 1993 – 2010

Tabulka č. 2: Počet cizinců na území ČR ke dni 26. 3. 2011 – datu sčítání lidu

Tabulka č. 3: Vývoj migrační politiky v České republice od roku 1989

Tabulka č. 4: Státní občanství nabytá během let 2001 – 2010

Tabulka č. 5: Státní občanství ČR nabytá během roku 2010 podle předchozího státního občanství

Tabulka č. 6: Sňatky cizinců uzavřené na území ČR v letech 2001 – 2010

Tabulka č. 7: Uzavřená manželství cizinců v Příbrami v roce 2011

Tabulka č. 8: Uzavřená manželství cizinců v Příbrami v roce 2012

Tabulka č. 9: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání v letech 2001 – 2011

Tabulka č. 10: Rozdělení obyvatelstva České republiky podle národností ke dni 26. 3. 2001

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu cizinců s dlouhodobými a trvalými pobyty nad 90 dní v ČR v letech 1993 – 2010

Graf č. 2: Počet udělených občanství v roce 2010 podle jednotlivých národností

Seznam příloh

- Příloha I: Seznam otázek pro vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností pí Ziopulosovou a vedoucího Obecního živnostenského úřadu Ing. Hauptmanna
- Příloha II: Bezplatná podpora podnikatelů
- Příloha III: Zkratky států podle ČSN EN ISO 3166-1:1997
- Příloha IV: Kontakty na nestátní neziskové organizace působící v České republice v oblasti integrace cizinců

PŘÍLOHA I: Otázky pro vedoucí Oddělení matriky, obřadů a slavností pí Ziopulosovou a vedoucího vedoucí Obecního živnostenského úřadu Ing. Hauptmanna

Jak probíhá komunikace s cizinci při vyřizování žádostí na vašem oddělení?

Jaké využívají cizinci možnosti při komunikaci? Preferují spíše tlumočníka, nebo osobu blízkou znalou českého jazyka?

Využívají žadatelé možnosti pomoci zajistit tlumočníka (náklady související s jeho činností jsou povinni si sami hradit) ze strany správního orgánu, např. kvůli nedostatečné komunikaci v českém jazyce z jejich strany?

Které národnosti je možné zařadit mezi národnosti dlouhodobě žijící na území ČR a mají proto podle zákona č. 500/2004 právo na zajištění tlumočníka a pořízení překladu, kdy náklady je povinen hradit správní orgán?

Využívají občané těchto národností možnosti dané jim zákonem?

S jakými problémy se v komunikaci s cizinci setkáváte?

V jakém jazyce jsou vydávány tiskopisy (žádosti), které jsou cizinci povinni předložit?

Využívají zaměstnanci správních úřadů při komunikaci s cizinci svých jazykových znalostí?

Který z cizích jazyků je v této komunikaci nejvíce preferován?

Existuje ze strany správních úřadů pro své zaměstnance možnost výuky cizích jazyků s cílem využít těchto znalostí právě v komunikaci s cizinci?

Příloha II: Bezplatná podpora podnikatelů

 <p>Вы иностранец и проживаете в ČR? Начали предпринимательскую деятельность или только планируете?</p>	<h3>БЕСПЛАТНАЯ ПОДДЕРЖКА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ</h3>
<p>ПОДДЕРЖКА НАЧИНАЮЩИМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯМ</p> <ul style="list-style-type: none">○ Оплатим вам госпошлину за регистрацию индивидуального предпринимателя (1 000 Kč)○ Оплатим стоимость медицинского осмотра и выдачу свидетельства (до 300 Kč)○ Так же предлагаем консультирование, менторинг, встречи со специалистами и юристами	 <ul style="list-style-type: none">○ Для кого: иностранцам и иностранкам, проживающим в Среднечешском (кроме Праги) и Пльзеньском краях, желающим вести предпринимательскую деятельность○ Как: консультации проходят на чешском языке, контактные лица говорят по-русски○ Организатор: Европейская контактная группа (EKS), www.ekscr.cz <p>ОБРАЩАЙТЕСЬ К НАМ В ЛЮБОЕ ВРЕМЯ ДО КОНЦА 2012 ГОДА!</p> <p>ПРИЕДЕМ К ВАМ НА ВСТРЕЧУ ПО МЕСТУ ВАШЕГО ПРОЖИВАНИЯ (В СРЕДНЕЧЕШСКОМ ИЛИ ПЛЬЗЕНЬСКОМ КРАЯХ) – НЕ МЕДЛИТЕ, ПОЗВОНИТЕ ИЛИ НАПИШИТЕ КОНТАКТНОМУ ЛИЦУ КАК МОЖНО БЫСТРЕЕ!</p> <ul style="list-style-type: none">○ Если вы проживаете в Среднечешском крае (кроме Праги) Обращайтесь к Христо Бялковски: christo.bjalkovski@ekscr.cz, 774 454 970 адрес: Dejvická 28, Praha 6 (остановка метро/трамвай Hradčanská или Dejvická)○ Если вы проживаете в Пльзеньском крае Обращайтесь к Елене Зотовой: elena.zotova@ekscr.cz, 774 454 561 адрес: Tylova 1, Plzeň (ближайшая остановка U práce, Americká)
<p>www.ekscr.cz www.facebook.com/ekscr</p>	<p>www.vk.com/eksplzen или www.vk.com/ekscr</p>

<p>Jste cizinec, jste cizinka? Založili jste si živnostenský list nebo to plánujete?</p>	<h3>BEZPLATNÁ PODPORA PODNIKATELŮ</h3>
<p>ПОДДЕРЖКА ПРО ЗАЧИНАЮЩИХ ПОДНИКАТЕЛЕ А ПОДНИКАТЕЛЬКУ</p> <ul style="list-style-type: none">○ ЗАПЛАТИМ ВАМ ПОПЛАТЕК НА ЗАЛОЖЕНИЕ ЖИВНОСТЕНСКОГО ЛИСТУ (1 000 Kč)○ ЗАПЛАТИМ ВАМ ПОПЛАТЕК ЗА ЗДРАВOTНŮ PROHLÍDKU A OSVĚDČENÍ (do 300 Kč)○ ДАЛЕ НАБИЖИМ ПОРАДЕНСТVÍ, MENTORING, KONZULTACE S ODBORNÍKY A PRÁVNÍKY	 <ul style="list-style-type: none">○ Pro koho: pro cizince/ky ze Středočeského (mimo Prahu) nebo Plzeňského kraje, kteří chtějí podnikat na základě živnostenského listu○ Jak: komunikace probíhá v českém jazyce, kontaktní pracovníci hovoří také rusky○ Pořádá: Evropská kontaktní skupina (EKS), www.ekscr.cz <p>MŮŽETE SE PŘIHLÁSIT KDYKOLIV DO KONCE ROKU 2012!</p> <p>ПРИЕДЕМ ЗА ВАМИ НА SCHŮZKU DO MÍSTA, KDE BYDLÍTE (VE STŘEDOČESKÉM NEBO PLZEŇSKÉM KRAJI) – NEVÁHEJTE A ZAVOLEJTE NEBO POŠLETE ZPRÁVU NAŠIM KONKATNÍM PRACOVNÍKŮM CO NEJDŘÍVE!</p> <ul style="list-style-type: none">○ Bydlíte ve Středočeském kraji (mimo Prahu)? Kontaktujte Christa Bjalkovského: christo.bjalkovski@ekscr.cz, 774 454 970 adresa: Dejvická 28, Praha 6 (metro či tramvaj Hradčanská nebo Dejvická)○ Bydlíte v Plzeňském kraji? Kontaktujte Elenu Zotovou: elena.zotova@ekscr.cz, 774 454 561 adresa: Tylova 1, Plzeň (nejbližší stanice U práce, Americká)
<p>www.ekscr.cz www.facebook.com/ekscr</p>	<p>www.vk.com/eksplzen nebo www.vk.com/ekscr</p>

Příloha III:¹²⁷ Zkratky států podle ČSN EN ISO 3166-1:1997

Zkratky států podle ČSN EN ISO 3166-1:1997

CZE	Česká republika
SVK	Slovenská republika
DEU	Spolková republika Německo
UKR	Ukrajina
KAZ	Republika Kazachstán
CHN	Čínská lidová republika
RUS	Ruská federace
BGR	Bulharská republika
TUR	Turecká republika
MEX	Spojené státy mexické
COD	Konžská demokratická republika
POL	Polská republika
IRQ	Irácká republika
FRA	Francouzská republika
DZA	Alžírská lidová demokratická republika

¹²⁷ *Třípísmenné zkratky států podle ČSN EN ISO 3166-1:1997* [online]. 2007 [cit. 2013-02-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.capro.cz/odkazy/zkratky-statu-podle-csn/>>.

Příloha IV: Kontakty na nestátní neziskové organizace působící v České republice v oblasti integrace cizinců

**KONTAKTY NA NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE (NNO) PŮSOBÍCÍ
V OBLASTI INTEGRACE CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ
PŘEHLED NNO POSKYTUJÍCÍCH PORADENSTVÍ CIZINCŮM**

Upozornění: Některé poradny neposkytují poradenství každý den. Návštěvu doporučujeme předem objednat telefonicky či emailem. Poradenství je poskytováno ZDARMA.

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA + STŘEDOČESKÝ KRAJ

Arcidiecézní charita Praha – Středisko migrace

Poradna pro uprchlíky a migranty

Kromě poradenství v Praze poskytuje také

terénní služby ve Středočeském kraji, zejména v Mladé Boleslavi, Příbrami, Mělníku a Poděbradech.

Pernerova 20, 186 00 Praha 8

pondělí a čtvrtek 10:00 - 16.00 nebo dle telefonické domluvy

tel. 224 813 418

mob. 737 282 803, 605 268 444

email: uprchlici@charita-adopce.cz

web: www.charita-adopce.cz

Komunitní Centrum InBáze Berkat

Legerova 50, 120 00 Praha 2

tel. 739 03 73 53, 224 941 415

email: info@inbaze.cz

web: www.inbaze.cz

Centrum pro integraci cizinců (CIC)

Praha: Kubelíkova 55, 130 00 Praha 3

tel. 222 713 332, 222 360 452

Kolín: Zahradní 46

tel. 312 310 322

CIC mohou kontaktovat zájemci o poradenství

z celé ČR. Sociální poradenství je poskytováno

v kanceláři CIC v Praze, Kolíně a dále

v určených hodinách v Kutné Hoře a Mladé

Boleslavi nebo v terénu dle domluvy

(např. v místě bydliště, na úřadech).

Terénní poradenství není zajišťováno na území

krajů Moravskoslezského, Olomouckého,

Zlínského a Jihomoravského.

e-mail: info@bicpraha.org

web: www.bicpraha.org

Diakonie Českobratrské církve evangelické

Středisko celostátních programů a služeb

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

tel. 724039455

e-mail: scps@diakonieccc.cz

web: www.diakonie.cz

Občanské sdružení Klub Hanoi

Informační kancelář, právní a účetní

poradenství pro cizince z JV Asie

Adresa kanceláře: 6. patro budovy u vrátnice

areálu Sapa,

Libušská 319, 142 00 Praha 4 – Písnice

(Sídlo a poštovní adresa: Černého 426, 180 00

Praha 8 – Střížkov)

tel. 603 583 690, 608 338 257

e-mail: klubhanoi@klubhanoi.cz

web: www.klubhanoi.cz

Info-dráček

Libušská 319, budova XB3, 142 00 Praha 4

tel. 776 457 256

e-mail: info@info-dracek.cz

web: <http://info-dracek.cz>

IOM - Mezinárodní organizace pro migraci

mezivládní organizace

Čechova 23, 170 00 Praha 7

tel. 233 382 259

e-mail: prague@iom.int

web: www.iom.cz

La Strada Česká republika, o.p.s.

Problematika obchodování s lidmi a vykořisťování, podpora obchodovaných a vykořisťovaných osob.

P.O.Box 305, 110 00 Praha

SOS a INFO linka: (+420) 222 71 71 71

PO: 10.00 – 14.00 (v českém a ruském jazyce)

ÚT: 10.00 – 16.00 (v českém a anglickém jazyce)

ČT: 10.00 – 16.00 (v českém jazyce)

800 07 77 77 (bezplatné volání)

ST: 12.00 – 20.00 (v českém, ruském a

rumunském jazyce)

Mimo provozní hodiny SOS a INFO linky je k dispozici záznamník, kde můžete zanechat

vzkaz a La Strada se ozve zpět.

email: pomoc@strada.cz

web: www.strada.cz

META o. s. - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů

poradenství v oblasti vzdělávání a pracovního uplatnění

Praha: Ječná 17, 120 00 Praha 2

pondělí 13:00 - 19:00;

úterý, středa, čtvrtek 10:00 - 17:00

Kolín: Zahradní 46 (Poradna CIC),

280 02 Kolín

čtvrtek 10:00-17:00

nebo dle domluvy i jinde ve Středočeském kraji

tel./fax: 222 521 446

mob. 775 339 003, 773 639 395

e-mail: info@meta-os.cz, markova@metaos.

cz, smitkova@meta-os.cz,

hlavnickova@meta-os.cz

web: www.meta-os.cz,

www.inkluzivniskola.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům

(OPU Praha)

Pro poradenství se na OPU mohou obracet

cizinci z celé ČR

Kovářská 4, 190 00 Praha 9 - Libeň

tel. 284 683 714, 284 683 545

fax: 233 371 258

e-mail: opu@opu.cz

web: www.opu.cz

Poradna pro integraci (PPI)

Senovážná 2, 110 00 Praha 1

tel. 224 233 034, 224 216758,

tel./fax: 224 213 426

e-mail: praha@p-p-i.cz

web: www.p-p-i.cz

Poradna pro občanství / Občanská a lidská práva (PPO)

Ječná 7, Praha 2

Petrská 29, 110 00 Praha 1

tel. 270 003 280

e-mail: poradna@poradna-prava.cz,

poradna@iol.cz

web: www.poradna-prava.cz

Sedm paprsků

Cafourkova 6, 180 00 Praha 8 – Bohnice

tel. 233 543 760

e-mail: info@sevenrays.cz

web: www.sevenrays.cz

Sdružení pro integraci a migraci (SIMI)

Senovážná ulice 2, 110 00 Praha 1

tel. 224 224 379

e-mail: poradna@refug.cz

web: www.uprchlici.cz

JIHOČESKÝ KRAJ

Diecézní charita České Budějovice

Poradna pro uprchlíky a migranty

Kanovnická 16/405, 370 01 České Budějovice

tel. 386 351 125

e-mail: cizinci@charitacb.cz

web: www.charitacb.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

v prostorách společnosti MEI Czech Offices, s.r.o.

Žižkova 1, 370 01 České Budějovice

tel. 387 747 281, 389 007 281, 608 802 633

e-mail: opu.cbudejovice@opu.cz

web: www.opu.cz

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

Diecézní charita Brno

Celsuz – Služby pro cizince

tř. Kpt. Jaroše 9, 602 00 Brno

tel. 545 426 631, 545 426 632

mob. 603 157 640

e-mail: celsuz.dchbrno@caritas.cz

web: <http://celsuz.cz/sluzby-pro-cizince>

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

Leitnerova 9/682, 602 00 Brno

tel./fax: 543 210 443, mob. 731 928 388

e-mail: opu.brno@opu.cz

web: www.opu.cz

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Mostecká 5, 614 00 Brno

tel. 545 213 643, fax: 545 213 746

e-mail: soze@soze.cz

web: www.soze.cz

KRÁLOVEHRADECKÝ KRAJ

Poradna pro cizince a uprchlíky

Diecézní Charita Hradec Králové

Velké náměstí 37, 500 01 Hradec Králové

tel. 495 063 135, fax: 495 063 134

email: jan.koci@hk.caritas.cz,

poradna.cizinci@hk.caritas.cz

web: www.hk.caritas.cz

LIBERECKÝ KRAJ

Poradna pro dlouhodobě legálně usazené cizince v České Lípě

Farní charita Česká Lípa

Hrnčířská 721, 470 01 Česká Lípa

tel. 487 823 922, 774 116 412

email: cizinci@fchcl.cz

web: www.fchcl.cz

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Kremličkova 7, 709 00 Ostrava - Mar. hory

tel. 596 622 297

e-mail: soze@soze.cz

web: www.soze.cz

OLOMOUCKÝ KRAJ

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Ostružnická 28, 772 00 Olomouc

tel. 585 242 535

e-mail: soze@soze.cz

web: www.soze.cz

Žebřík - Centrum podpory cizinců

Vrahovická 83 (Dům služeb), 796 01 Prostějov

tel. 581 111 550

e-mail: zebrik@zebrik-os.cz

web: www.procizince.cz

PARDUBICKÝ KRAJ

Most pro lidská práva

17. listopadu 216, 530 02 Pardubice

tel./fax: 732 754 239, 467 771 170

e-mail: info@mostlp.org

web: www.mostlp.org

PLZEŇSKÝ KRAJ

Diecézní charita Plzeň Poradna pro cizince a uprchlíky

Cukrovarská 16, 301 00 Plzeň

tel./fax: 377 441 736, mobil: 731 433 096

e-mail: poradna@dchp.cz

web: www.dchp.cz

Kontaktní centrum pro cizince, o. s.

Tylova 1 (2. patro), 301 00 Plzeň

tel. 773 337 890, 777 337 891 - sociální

pracovnice, 773 337 892 - tlumočnick ruštiny,

uzbečtiny a kyrgyzštiny, 773 337 893 - tlumočnick

vietnamštiny

e-mail: info@kccplzen.cz

web: www.kccplzen.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

Tylova 2090/1, 301 00 Plzeň-I.patro dveře č.20

tel. 377 222 098

e-mail: opu.plzen@opu.cz

web: www.opu.cz

ÚSTECKÝ KRAJ

Diecézní charita Litoměřice

Dómské náměstí 10, 412 01 Litoměřice

tel./fax.: 416 731 452, tel. 603 943 233

e-mail: migrace@dchltm.cz

web: www.dchltm.cz

Občanské sdružení OBERIG

Informační a vzdělávací středisko pro
cizince - „Slovanský dům“
Horova 8, 400 01 Ústí nad Labem - město
tel. 475 205 721, 774 909 018, 777 909 018
e-mail: oberig@email.cz
web: www.oberig.cz

Komunitní multikulturní centrum PPI Ústí nad Labem

Velká hradební 33, 400 01 Ústí nad Labem
tel. 475 208 449, 731 175 833
tel./fax: 475 216 536
e-mail: usti@p-p-i.cz
web: www.p-p-i.cz, www.centrumcizincu.cz

KRAJ VYSOČINA

Centrum multikulturního vzdělávání, o.s.

Masarykovo náměstí 34, 586 01 Jihlava
tel. 774 612 268
email: horska-centrum.ji@centrum.cz
web: www.centrum-ji.tym.cz

Občanská poradna Třebíč

Přerovského 126/6, 674 01 Třebíč
tel. 724 304 718, 568 845 348
e-mail: obcanskaporadna@seznam.cz
web: www.optrebic.ic.cz

Občanská poradna Jihlava

Žižkova 13, 586 01 Jihlava
tel. 567 330 164
e-mail: opj@volny.cz
web: www.obcanskaporadna.cz

Detašované pracoviště v Telči

Masarykova 330, Telč (v budově polikliniky)

úřední hodiny každé úterý (11.30 - 15.30)

PŘEHLED OSTATNÍCH NNO PŮSOBÍCÍCH NA POLI INTEGRACE CIZINCŮ

Asociace občanských poraden

Tachovské náměstí 3, 130 00 Praha 3

tel. 222 780 599

email: aop@obcanskeporadny.cz

web: www.obcanskeporadny.cz

Český helsinský výbor (ČHV)

Štefánikova 216/21, 150 00 Praha 5

tel. 220 515 188

e-mail: sekr@helcom.cz

web: www.helcom.cz

Člověk v tísní

Sokolská 18, 120 00 Praha 2

email: mail@clovekvtsni.cz

web: www.clovekvtsni.cz

Evropská kontaktní skupina v ČR

Dejvická 28, 160 00 Praha 6

tel. +420 222 211 799

e-mail: info@ekscr.cz

web: www.ekscr.cz

Farní charita Kyje – Černý most

Maňáková 754, Praha 14

tel. 739 203 254

e-mail: charita-kyje-cm@centrum.cz

web: http://charitakyje.cz

Charita ČR

Vladislavova 12, 110 00 Praha 1

tel. 296 243 330

email: sekretariat@charita.cz,

migrace@charita.cz

web: www.charita.cz

Multikulturní centrum Praha

Vodičkova 36 (palác Lucerna), 116 02 Praha 1

tel. 269 325 345

email: infocentrum@mkc.cz

web: www.mkc.cz

Slovo 21

Francouzská 2, 120 00 Praha 2

tel. 222 520 037, 222 520 070

e-mail: slovo21@centrum.cz

web: www.slovo21.cz